

SEANCES DU JEUDI 23 NOVEMBRE 1989
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 23 NOVEMBER 1989ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR
AVONDERGADERING

SOMMAIRE:

NOMINATION D'UN MEMBRE DE LA COMMISSION DE
SURVEILLANCE DES OPERATIONS DE LA CAISSE
D'AMORTISSEMENT:

Page 596.

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget général des Dépenses pour
l'année budgétaire 1990.Discussion générale (Reprise). — Section: Coopération
au Développement. — *Orateurs*: MM. Verschuere,
Van Hooland, M. A. Geens, ministre de la Coopération
au Développement, p. 596.Sections: Défense nationale et Gendarmerie. — *Orateurs*: MM. De Bremaecker, rapporteur, Janzegers,
Van Hooland, M. Coëme, ministre de la Défense
nationale, p. 602.Section: Pensions. — *Orateurs*: MM. Marchal, rapporteur,
Anthuenis, Bourgois, M. Van der Biest, ministre
des Pensions, p. 606.Section: Classes moyennes. — *Orateurs*: MM. Weyts,
rapporteur, Bock, M. Mainil, secrétaire d'Etat aux
Classes moyennes et aux Victimes de la guerre,
adjoint au ministre de la Justice et des Classes moyennes,
p. 610.Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

INHOUDSOPGAVE:

BENOEMING VAN EEN LID VAN DE COMMISSIE VAN
TOEZICHT OP DE VERRICHTINGEN VAN DE AMORTISATIEKAS:

Bladzijde 596.

ONTWERP VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende de Algemene Uitgabenbegroting
voor het begrotingsjaar 1990.Algemene beraadslaging (Hervatting). — Afdeling: Ontwikkelingssamenwerking. — *Sprekers*: de heren Verschuere, Van Hooland, de heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking, blz. 596.Afdelingen: Landsverdediging en Rijkswacht. — *Sprekers*: de heren De Bremaecker, rapporteur, Janzegers, Van Hooland, de heer Coëme, minister van Landsverdediging, blz. 602.Afdeling: Pensioenen. — *Sprekers*: de heren Marchal, rapporteur, Anthuenis, Bourgois, de heer Van der Biest, minister van Pensioenen, blz. 606.Afdeling: Middenstand. — *Sprekers*: de heren Weyts, rapporteur, Bock, de heer Mainil, staatssecretaris voor Middenstand en voor de Oorlogsslachtoffers, toegevoegd aan de minister van Justitie en Middenstand, blz. 610.

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 20 h 5 m.
De vergadering wordt geopend te 20 h 5 m.

NOMINATION D'UN MEMBRE DE LA COMMISSION DE
SURVEILLANCE DES OPERATIONS DE LA CAISSE
D'AMORTISSEMENTBENOEMING VAN EEN LID VAN DE COMMISSIE VAN
TOEZICHT OP DE VERRICHTINGEN VAN DE AMOR-
TISATIEKAS

M. le Président. — Le Sénat doit procéder maintenant à la nomination d'un de ses membres en qualité de délégué à la commission de surveillance des opérations de la Caisse d'amortissement, instituée par la loi du 2 août 1955.

De Senaat moet nu overgaan tot de benoeming van een van zijn leden tot afgevaardigde in de commissie van toezicht op de verrichtingen van de Amortisatiekas, ingesteld bij de wet van 2 augustus 1955.

M. Collignon est le seul candidat pour ce mandat.

Dans ces conditions, le Sénat estimera sans doute ne pas devoir passer au scrutin?

Er is voor dat mandaat slechts één kandidaat voorgedragen: de heer Collignon.

In die omstandigheden zal de Senaat wellicht de stemming overbodig achten? (*Instemming.*)

Je proclame donc M. Collignon membre de la commission de surveillance des opérations de la Caisse d'amortissement.

Il en sera donné connaissance au ministre des Finances.

Bijgevolg roep ik de heer Collignon uit tot lid van de commissie van toezicht op de verrichtingen van de Amortisatiekas.

Hiervan zal kennis worden gegeven aan de minister van Financiën.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE ALGEMENE UIT-
GAVENBEGROTING VOOR HET BEGROTINGSJAAR
1990

Hervatting van de algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET GENERAL
DES DEPENSES POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1990*Reprise de la discussion générale*

De Voorzitter. — Dames en heren, wij hervatten de algemene bespreking van het ontwerp van wet houdende de Algemene Uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 1990, afdelingen Ontwikkelingssamenwerking, Landsverdediging en Rijkswacht.

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi contenant le budget général des Dépenses pour l'année budgétaire 1990, sections Coopération au Développement, Défense nationale et Gendarmerie.

Het woord is aan de heer Verschueren, rapporteur over de afdeling Ontwikkelingssamenwerking.

De heer Verschueren, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, om tijd te winnen verwijs ik naar mijn verslag, zoals ook mijn voorgangers hebben gedaan. Opdat er zeker geen misverstand zou bestaan, zeg ik duidelijk dat ik hier dus een uiteenzetting zal houden in eigen naam.

Het is misschien ongebruikelijk dat na een vergadering in de commissie een lid van die commissie nog uitvoerig het woord voert. Dat is enerzijds te wijten aan tijdsgebrek en anderzijds omdat ik in de commissie werd aangewezen als rapporteur. Tijdens de 45 minuten vergadertijd die ons werd toegemeten heeft ook de minister zijn beleid niet kunnen toelichten.

De heer Egelmeers. — Dat heb ik niet zo beslist.

De heer Verschueren. — Mijnheer Egelmeers, de bespreking is gestart om 17 uur 45 en werd zoals afgesproken beëindigd om 18 uur 30. Om de commissievergadering niet in de war te sturen, heb ik gemeend dat het beter was een deel van het betoog dat ik had voorbereid voor de commissievergadering in de openbare vergadering te houden. Ik heb de grote lijnen en de vragen die ik wens te stellen reeds bezorgd aan de minister zodat hij voor geen onverwachte zaken zal staan. Ik hoop dan ook een eerlijk antwoord te krijgen.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil in de verschillende punten van mijn betoog steeds een korte schets maken, enkele suggesties doen en een reeks vragen stellen.

Het eerste probleem is uiteraard de 0,7 pct. van het BNP dat wij willen besteden aan Ontwikkelingssamenwerking. Dat is een oud zeer. Wij worden bijna beschaamd er nog over te praten, maar wanneer wij op dezelfde nagel blijven slaan, komt er uiteindelijk misschien toch een resultaat.

In uw begroting voor 1990, mijnheer de minister, kan inderdaad een toename van kredieten voor Ontwikkelingssamenwerking worden geconstateerd, wat op zich een verheugend feit is. Toch ligt deze toename ver beneden de aangroei die is vereist om het doel van de 0,7 pct. werkelijk te bereiken. Indien men de in de drie jaren aangroei kalender voorgestelde trapsgewijze toename had willen bereiken, dan had men gespreid over de verschillende departementen twee miljard meer moeten inschrijven. Eén miljard op de begroting van ABOS en één miljard op de begroting van Financiën. Dat is niet gebeurd, wat betekent dat de kwantitatieve sprong die volgend jaar zal moeten worden gemaakt nog een veel grotere inspanning zal vergen.

Terloops kan ik erop wijzen dat de minister in de kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking suggereerde dat de ontwikkelingskredieten van Landsverdediging maar moesten worden verhoogd, wil men de 0,7 pct. bereiken. Een « sic » tussen haakjes illustreert dat de uitspraak wel degelijk in de mond werd genomen. Dit is volgens ons een nogal pervers standpunt. Wij menen dat de militaire samenwerking verminderd moet worden en in geen geval mag meetellen voor de berekening van het percentage van het BNP dat aan Ontwikkelingssamenwerking wordt besteed.

Mijnheer de minister, als we de 0,7 pct. willen halen dan moeten we ABOS grondig herstructureren en eventueel via andere kanalen geld uitkeren.

Zoals andere sprekers zijn we ervan overtuigd dat de herstructurering van ABOS dringend nodig is. De minister zal tegen 15 december de resultaten van een nieuwe Sobemap-studie hebben en ze tegen uiterlijk 15 januari 1990 aan het Parlement bezorgen. Aangezien de minister in tegenstelling tot 1982 aan Sobemap ook alternatieve oplossingen per dienst heeft gevraagd, gaan wij ervan uit dat er nu eindelijk werk zal worden gemaakt van deze nu al sedert dertig jaar gevraagde hervorming van ABOS.

Als wij daarnet over andere kanalen spraken dan denken wij bijvoorbeeld aan het verhogen van de bijdrage aan sommige multilaterale instellingen, aan het verhogen van de bijdrage voor het grondstoffenfonds, aan het verhogen van de bijdragen voor het Europees Ontwikkelingsbeleid en aan het verhogen van de bijdrage aan de NGO's. Mogelijkheden genoeg dus om over na te denken.

Zowel in commissie als in openbare vergadering hebben wij al meermaals gezegd dat het dringend nodig is de werking van de multilaterale organisaties grondiger te evalueren. Niemand ontkent de nood van een betere controle. Een paar voorbeelden zullen dit illustreren. Wanneer ons land geld ter beschikking stelt van multilaterale organisaties, zou dit door een adequate evaluatiestructuur binnen ABOS moeten gecontroleerd worden. Daarover wordt haast nooit gesproken. Onlangs kwamen de Wereldgezondheidsorganisatie en het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen in het nieuws, maar de commentaar was niet zo vleidend. Tien jaar geleden richtte de toenmalige Deense directeur van de Wereldgezondheidsorganisatie, Halfdan Mahler, zijn energie op het zogenaamde *Essential Drug Program*, een actie om de allernoodzakelijkste geneesmiddelen in de armste landen beschikbaar te stellen.

De farmaceutische industrie heeft dat op een bepaald ogenblik sterk gevoeld. De USA, geruggesteund door de landen met de machtigste medicijnenfabrikanten, verminderden elk jaar de bijdragen aan de *World Health Organisation* om uit te drukken hoe slecht zij te spreken waren over het beleid. Dit had tot gevolg dat einde 1988, toen de WHO daardoor in financiële moeilijkheden dreigde te geraken, de heer Mahler zich niet meer verkiesbaar stelde. Hij werd opgevolgd door de Japanner, Nakajima, die amper 3 dagen na zijn benoeming reeds begon met de afbraak van het medicijnenprogramma. De farmaceutische industrie werd daardoor binnen de WHO opnieuw beve-

ligd. Er is nog meer. Het blijkt zeer duidelijk dat de heer Nakajima een tegenstander is van het toekennen van belangrijke verantwoordelijkheden aan vrouwen in de WHO. Inmiddels heeft hij reeds vijf vrouwen uit hun functie van directeur ontheven. Tot zover een korte schets van de toestand.

Mijnheer de minister, ik heb daarbij de volgende vragen.

— Is de minister op de hoogte van deze grondige beleidswijziging die zich binnen de WHO heeft voorgedaan?

— Is hij het daarmee eens?

— Heeft hij op enige manier gepoogd deze wijziging te verhinderen en het beleid zoals dit door de heer Mahler was uitgestippeld voort te zetten?

— Zal ons land in de toekomst stappen doen om de invloed van de farmaceutische industrie in de WHO terug te draaien en tot normale proporties te beperken?

— Is de minister op de hoogte van de vrouwonvriendelijke politiek die door de huidige directeur-generaal van de WHO wordt gevoerd? Wat denkt de minister er tegen te doen?

— In welke mate herkent de minister zijn visie op een goed gezondheidsbeleid in de derde wereld in de politiek die nu door de WHO top wordt gepropageerd?

— Als ons land vandaag zo weinig invloed heeft op de politiek die door de WHO top wordt gevoerd, en de beleidsinbreng daar zo klein is, welke garantie kan de minister dan bieden dat op de lagere niveaus, te velde wel een door haar verdedigde gezondheidspolitiek wordt uitgevoerd. Met andere woorden, is er evaluatie van de lokale activiteiten van de WHO, waar er duidelijk geen evaluatie is van de activiteiten van de top van de WHO.

Het tweede probleemvoorbeeld is het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen. Op donderdag 26 oktober nam Jean-Pierre Hocke ontslag als hoge commissaris voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties. Mijnheer de minister, ook hierover kan ik lang uitweiden, maar dit is overbodig want zij die met dat probleem begaan zijn, weten wel waarover het gaat. Er was kritiek aan het adres van de heer Hocke zelf, alsmede een hele reeks kritieken van meer algemene aard. Er was een heroriëntering van het vluchtelingendenken. Wanneer het uitvoerend comité vergaderde, leek alles toch nog in orde te komen, tot, als een donderslag bij heldere hemel, de heer Hocke zijn ontslag aanbod.

Ik heb ook hierover enkele vragen.

— Hoe wordt het vertrek van de heer Hocke ingeschat?

— Staat ons land achter de geformuleerde kritieken?

— Welke stappen werden door de Belgische vertegenwoordigers tijdens de ambtsperiode van de heer Hocke gedaan om het beleid van de UNHCR te beïnvloeden, en in welke richting gebeurde dat?

— Hadden deze pogingen succes?

— Hoe staat de minister ten opzichte van de vaststelling dat er hoe dan ook meer geld zal nodig zijn indien de UNHCR haar taak behoorlijk wil uitvoeren? Misschien is dit een ander kanaal om de 0,7 pct. te bereiken.

Eind februari 1990 loopt het huidige Lomé-3 akkoord ten einde. Wij weten dat over het nieuwe Lomé-4 akkoord, dat de ontwikkelingshulp en de handelsbetrekkingen tussen de EG-lidstaten en 66 ex-kolonies regelt, reeds hard onderhandeld is. De voorbije ronde in Luxemburg had de laatste moeten worden, maar eindigde uiteindelijk op een breuk. Dit was niet alleen te wijten aan de erg uiteenlopende nationale belangen aan beide zijden, maar ook aan de toenemende heroriëntering van de EG op Oost-Europa.

Het gaat meestal om financiële problemen. De zuidelijke landen van de EG willen de hulp gedurende de komende vijf jaar optrekken tot 430 miljard frank. Zij zijn dus voorstander van een toename van de hulp en niet zozeer van het verruimen van de toegang tot de Europese markt. Zij vrezen immers de concurrentie. De noordelijke landen daarentegen, waaronder

Groot-Brittannië en Nederland, willen onder het bedrag blijven, maar leggen meer de nadruk op betere handelsvoorwaarden, of beter gezegd, exportfaciliteiten.

De houding van België ten opzichte van geheel deze problematiek is niet altijd duidelijk. Welk standpunt neemt België in, in verband met de *trade-aid* discussie? Wat is de visie van België nopens de financiële bijdrage van de EG? Op 28 oktober 1989 verwachtte de minister dat de hulp zou worden opgetrokken tot iets minder dan 10 miljard ECU. België zou in dat geval 1,3 miljard frank extra moeten betalen. Klopt deze berekening? Is België bereid bij te dragen in het door de Eurocommissaris voorgestelde 1992-compensatiefonds ten voordele van de ACP-landen? Zo ja, in welke mate? Zo neen, waarom niet?

Ik wil ook nog iets zeggen over de onlangs in Nederland in opspraak gekomen NGO « Vereniging Humana », een multinational inzake ontwikkelingshulp. U kent wellicht de historiek van het probleem. Een aantal van de door *Humana* opgezette projecten blijken pure commerciële bedrijven te zijn. *Humana* is niet alleen in Nederland actief, maar ook in Frankrijk, West-Duitsland, Oostenrijk, Engeland, Spanje en zelfs in België. De winkels in Brussel bevinden zich aan het Madouplein, de Vorstlaan en de Alsebergsesteenweg.

Is de minister op de hoogte van de activiteiten van deze NGO? Werd reeds een onderzoek ingesteld naar de vermeende frauduleuze praktijken? Welke maatregelen werden genomen of worden in het vooruitzicht gesteld?

Een volgend punt betreft Bolivia. De minister heeft in dit verband verklaard dat sommige NGO's activiteiten ontplooiën die de politieke stabiliteit van Bolivia in het gedrang brengen en daarmee de belangen dienen van de cocaïnebaronnen.

Als reactie daarop zal nu een onderzoekscommissie naar Bolivia worden gezonden onder leiding van een gespecialiseerde en neutrale ambtenaar.

Wat zal de precieze opdracht van die commissie zijn? Welk mandaat zal de commissie hebben? Hoe zal dit alles worden georganiseerd? Zal het onderzoek in overleg gebeuren met de plaatselijke autoriteiten, NGO's? Is ABOS voldoende uitgerust om een dergelijke zending te organiseren? Op welke manier zal de commissie worden beschermd? Heeft de minister dan toch vermoedens dat Belgische NGO's of Belgen bij de door hem aangeklaagde feiten betrokken zijn? Zal de commissie ook buitenlandse NGO's controleren of een onderzoek verrichten naar hun activiteiten?

Het klopt dat door de SP reeds jaren wordt aangedrongen op een stelselmatige evaluatie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking, zowel ABOS, NGO's als multilaterale, doch dit dient dan wel te gebeuren op een gestructureerde en veralgemeende wijze met daarvoor opgeleide mensen die over de nodige logistieke steun beschikken.

Deze actie kadert duidelijk niet in zo'n concept en komt aangekondigd net voor de 11.11.11-actie bijzonder pijnlijk en krampachtig over en lijkt eerder het resultaat te zijn van allerlei suggesties en vage beschuldigingen die de minister in Bolivia in het oor werden gefluisterd.

In mijn zesde punt wil ik het even hebben over de verschuiving van de hulpstroom N/Z naar W/O. Over dit onderwerp werd daarnet reeds gesproken, zodat ik zeer kort kan gaan.

Die verschuiving is een gevaarlijk idee dat in de hoofden rondooit van sommigen die nu genoegen beleven aan de evolutie die zich in Oost-Europa voordoet en die dat maar meteen omschrijven als het totale failliet van « het socialisme », en de overwinning van het liberaal kapitalistisch model als overtuigend bewezen beschouwen. Ik zelf plaats daarbij grote vraagtekens.

In het Zuiden heeft men duidelijk angst voor die verschuiving. De Nigeriaanse ambassadeur in ons land, de heer Iroha, zegde onlangs nog: « We maken ons inderdaad bezorgd. Natuurlijk begrijpen we dat de ontwikkelingen in Oost-Europa zeer belangrijk zijn en financieel gesteund moeten worden. Het is in onder-

handelingen en contacten dagelijks merkbaar dat de aandacht van de EG en van de lid-staten op het Oosten is gericht. »

Met Oost-Europa lijkt men nu politiek veel makkelijker te kunnen scoren: de problemen lijken daar oplosbaar. Er zijn daar regeringen die zelf dolgraag willen meewerken. Er zijn vaste, grijpbare afspraken te maken. Dat is in de meeste ACP-landen wel anders.

De Senegalese ambassadeur in Frankrijk, de heer Sy, klaagde onlangs bitter dat de rijke wereld Afrika heeft opgegeven. Ik citeer hem woordelijk: « Het testament van het Afrikaanse continent kan worden opgemaakt. »

Kort geleden verklaarde de Nederlandse minister Van den Broeck nog dat geld voor ontwikkelingssamenwerking ten voordele van Oost-Europa moet worden aangewend. Deze weg mag niet worden bewandeld. De ontspanning die is ingezet tussen West en Oost moet daarentegen leiden tot het beschikbaar komen van financiële middelen die zowel ten bate van de N/Z als van de O/W betrekkingen kunnen worden aangewend.

Ik heb twee vragen in dat verband mijnheer de minister, welk is uw standpunt hieromtrent en welke garanties kunt u geven opdat dergelijke idee bewaarheid wordt? (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Hooland.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, ik stel het zeer op prijs dat ik in deze belangrijke materie toch ook een paar woordjes mag meepraten. Na het vele dat reeds werd gezegd, zal ik op twee punten ingaan: de 0,7 pct. van het BNP opgenomen in het regeerakkoord en de vraag wat wij van ontwikkelingssamenwerking kunnen en moeten maken.

Wanneer ik over de 0,7 pct. van het BNP praat, weet u allen goed waarover het gaat, maar er mag toch geen misverstand over bestaan. Met het regeerakkoord hebben wij ons allen geëngageerd om ons in te spannen om op alle vlakken de ruimst mogelijke samenwerking met de derde wereld te bevorderen en om op het einde van de huidige legislatuur, tegen 1992 dus, de ontwikkelingshulp van de overheid op 0,7 pct. van het BNP te brengen.

Het gaat uiteraard over het BNP van het ogenblik. Als wij de 0,7 pct. omzetten in absolute cijfers, gaat het vandaag over een bedrag van om en bij 42 miljard. Nu geven wij een goede 30 miljard aan ontwikkelingshulp uit, indien we alles optellen wat wij redelijkerwijs mogen optellen. In drie jaar moet er niet eens nog 20 miljard meer worden uitgegeven en dat is wel mogelijk.

Ik vergelijk dit cijfer even met een paar andere posten van de begroting van 1990. Ik stel vast dat de kredieten voor 1990 voor de Ontwikkelingssamenwerking onder het direct beheer van de minister van Ontwikkelingssamenwerking nogal wat lager liggen dan de kredieten voor de rijkswacht voor 1990. *Compara-ison n'est pas raison*, maar toch. Het gaat om respectievelijk 17,3 miljard voor Ontwikkelingssamenwerking, terwijl 21,5 miljard werd voorgesteld, en 21,4 miljard voor de Rijkswacht, terwijl nauwelijks iets meer, namelijk 22,4 miljard, werd voorgesteld.

Ik vernoem ook even, niet toevallig, de post Landverdediging. In een andere context werd daarnaar reeds verwezen. Voor Landverdediging trekken wij alles samen, vastleggingskredieten inbegrepen, voor 1990 117,3 miljard uit en dit op een ogenblik dat wij, gelukkig, een totaal andere periode van Europese en wereldvrede tegemoet gaan, die wij ons vijf jaar geleden misschien nauwelijks konden voorstellen. Dit wisten wij echter al vóór deze week en toch trekken wij nog altijd 117,3 miljard uit voor Landverdediging.

Samengevat komt het neer op het vrijmaken van een betrekkelijk gering bedrag van de totale overheidsbestedingen, in vergelijking met andere uitgavensectoren zoals Landverdediging.

Het komt erop aan deze middelen vrij te maken door herverdeling. Wij hebben echter — en helaas — geen programmabegroting en geen meerjarenprogramma omdat de overheidssector daarvoor voorlopig niet over het nodig instrumentarium beschikt. Ik pleit er nogmaals voor onszelf dat instrumentarium

te schenken om op half lange termijn, in staat te zijn om de begrotingsbedragen naar prioriteit in de tijd en inzake belangrijkheid te heroriënteren. Op die manier kunnen wij de overheidsuitgaven gefundeerd ombuigen.

Ontwikkelingssamenwerking is een gefundeerd, doordacht en systematisch beleid voor ontwikkeling door samenwerking, en ik weet niet of het nu wordt gevoerd zoals wij het wensen.

Het is wel anders dan vroeger. Jaren geleden hebben wij aan «ontwikkelingshulp» gedaan vanuit een geest van ethocentrisme. Jarenlang dachten wij dat wat goed was voor ons, ook goed was voor om het even wie.

Goede ontwikkelingssamenwerking betekent effectieve ontwikkelingssamenwerking met resultaten in de betrokken landen, op basis van de werkelijke noden zoals zo mooi in het regeerakkoord staat. De betrokken landen en volkeren moeten daar zoveel mogelijk bij worden ingeschakeld want iedereen kan immers nog het best zijn eigen problemen oplossen als hij daartoe maar de middelen heeft.

Wij zouden wel eens meer kunnen teruggrijpen naar de mooie tekst van het regeerakkoord: «Men zal in de eerste plaats aandacht besteden aan projecten die afgestemd zijn op de basisbehoeften van de bevolking zoals voeding, medische zorg, vorming en transport. Prioriteit dient te gaan naar de landbouw en de plattelandsontwikkeling binnen het kader van aangepast voedsel- en voedingsstrategieën.»

Ik citeer deze passage omdat de overheid bij de publiciteit voor de 11.11.11-actie zeker niet werd verwend. Over de inhoud van de slogan durf ik mij niet uitspreken.

Een goede ontwikkelingssamenwerking draagt bij tot het lenigen van de werkelijke noden. Dit kan gebeuren via verschillende kanalen en met verschillende instrumenten. Of betalingsbalanshulp beter is dan medefinanciering laat ik hier buiten beschouwing. Dit is niet de grond van de zaak.

Bij een goed ontwikkelingssamenwerkingsbeleid moeten de gewenste resultaten worden bekomen met niet meer kosten dan nodig.

Ik geloof niet dat een goede evaluatie werd gemaakt van de efficiëntie noch van de effectiviteit van ons ontwikkelingsamenwerkingsbeleid. Zoals de vorige spreker pleit ik voor een professionele evaluatie.

Wij hebben geen reden tot tevredenheid over de situatie van ons apparaat voor ontwikkelingssamenwerking, ABOS. Wij kunnen ABOS echt niet als voorbeeld stellen. Ik wil hiervoor niemand met de vinger wijzen. De minister zal zeker weten dat ik hem ter zake niets verwijt.

Ik betreur echter dat wij vandaag ABOS zo nodig nog eens moeten doorlichten. In de jaren 60 heeft de Dienst voor algemeen bestuur, de overheid dus, ABOS al eens doorgelicht. De structuur die toen werd voorgesteld was, wanneer we het althans vandaag bekijken, niet zo gelukkig. Men heeft trouwens van die hervorming niet de vruchten geplukt die men ervan had verwacht. Nadien is er nog reorganisatie geweest en vandaag zijn we dus opnieuw toe aan een reorganisatie.

Het is jammer dat ABOS op het ogenblik niet beter functioneert, dat het niet beschikt over een geschikte structuur en vooral niet over een geschikte personeelsbezetting. Het is een bestuur zonder kop. In theorie is er natuurlijk wel een kop, maar hij is niet aanwezig. Er is een niet-onaanzienlijk personeelskader van zowat 380 medewerkers, maar op het ogenblik zijn er maar 300 hiervan effectief in functie. Dit is toch niet niets.

Alles samen pleit ik ook voor een geherstructureerd ABOS, voor een professioneler werkend ABOS, dat matig in omvang kan zijn, maar toch machtig moet zijn om ons beleid van ontwikkelingssamenwerking te ondersteunen. De studiedienst van ABOS verricht naar verluidt op het ogenblik allerminst studiewerk. Dit is enigszins te begrijpen. Er zijn wellicht niet zo veel mensen die van nature uit er veel voor voelen om gedurende een lange periode studiewerk te doen. Meer mensen voelen waarschijnlijk meer voor ander werk en op het gebied van ontwikkelingssamenwerking is er op mondiaal vlak veel ander werk te doen.

Wij zouden op het ogenblik meer baat hebben bij een beleids-ondersteunend apparaat. De doelstellingen die wij zo graag willen bereiken kunnen wij dan verder bereiken door een goede professionele samenwerking met de NGO's en met vele andere organisaties.

Ik wil ook nog even iets zeggen over de Dienst voor overzeese sociale zekerheid. Deze dienst ressorteert voorlopig nog onder de minister van Ontwikkelingssamenwerking, maar volgend jaar misschien niet meer. Deze dienst is een niet-onaanzienlijk apparaat; het personeelskader bevat 230 medewerkers, waarvan er thans zowat 170 in functie zijn. De dienst heeft een administrateur-generaal en een adjunct administrateur-generaal die geen taaladjunct is. Er zijn dus twee topfunctionarissen in de administratie van deze servicedienst, die ongeveer 38 000 pensioendossiers en nog enige andere dossiers beheert. Kunnen wij voor ons ambitieus ontwikkelingsbeleid deze mensen niet beter inschakelen voor andere taken? Dat moet mijns inziens toch mogelijk zijn.

Tot zover mijn opmerkingen over de administratieve ondersteuning en de bestuurlijke structuur van onze ontwikkelingssamenwerking. Ik heb echter nog een voorstel. De minister van Ontwikkelingssamenwerking beheert ongeveer 60 pct. van het budget voor Ontwikkelingssamenwerking, 40 pct. van het budget wordt beheerd door andere ministers. Zo is de minister van Financiën bevoegd voor 10 miljard van het totaal budget voor Ontwikkelingssamenwerking. Ik pleit voor een minister van Ontwikkelingssamenwerking die het totale pakket, hoe groot het ook mag zijn, beheert. Ik pleit dus voor een projectminister, met beslissingsbevoegdheid voor alle uitgaven in verband met ontwikkelingssamenwerking, door welke administratie die uitgaven ook worden gedaan. Pas dan komt er eenheid van beleid en van beleidsvoering, in een context die al niet zo eenvoudig is.

Ik wil besluiten met een tweetal punten. Ten eerste meen ik dat wij tegen 1992 gemakkelijk de 0,7 pct. van het BNP kunnen halen, ook met de nachtmerrie van de overheidsschuld voor ogen. Het gaat om ongeveer 10 à 12 miljard. Ik herinner eraan dat de toename van de rentelast op één jaar tijd, van 1989 tot 1990, 100 miljard bedraagt, Wij spreken dus over ongeveer 10 pct. daarvan, en nog geen 10 pct. van de begroting van Landsverdediging voor 1990.

Wanneer wij het doel bereiken zal niet alleen de minister, maar iedereen die belang hecht aan politieke geloofwaardigheid gelukkig zijn.

Ten tweede, hebben wij gelukkig nog enkele jaren om voorzorgen te nemen en om het instrumentarium uit te bouwen om dat bedrag over drie jaar effectief en efficiënt te kunnen beheren en aanwenden, dus op een manier die wij allen graag wensen. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister André Geens.

De heer A. Geens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, eerst wil ik spreken over de 0,7 pct. waarover bijna elke spreker het had. Ik zal eens te meer mijn mening daarover kenbaar maken.

Ik heb eigenlijk twee begrotingen ingediend. De eerste zoals het moest volgens de instructies «bij ongewijzigd beleid». De tweede volgens het driejarenplan.

Het is evident dat er op het ogenblik van de arbitrage in de regering steeds problemen zijn. Het was niet eenvoudig de begroting te handhaven op het peil waarop ik ze heb ingediend. In absolute cijfers stijgen de betalingsmiddelen met 1,5 miljard. Dat is uiteindelijk toch het belangrijkste. Dat betekent dat het gedeelte waar ik als minister voor Ontwikkelingssamenwerking verantwoordelijk voor ben in procenten van het BNP gelijk is gebleven. Dat is niets om fier over te zijn. Het is geen inhaaloperatie geworden. Dat is een collectieve verantwoordelijkheid van de regering.

Ik stel voor dat degenen die telkens opnieuw dit punt onder de aandacht brengen zelf een parlementair initiatief nemen in verband met Ontwikkelingssamenwerking zoals in het verleden

reeds gebeurde. Zij zullen altijd op mijn steun en sympathie kunnen rekenen.

Wanneer wij eerlijk zijn moeten we toegeven dat de politieke wil om het doel van de 0,7 pct. te bereiken niet altijd bij iedereen aanwezig is. Ik ben het eens met degenen die hebben gezegd dat we dat wel kunnen bereiken als we dat echt willen.

Sommige sprekers hebben opgemerkt dat wij moeilijkheden hebben om het geld uit te geven. Dat is niet juist. Ik kan u verzekeren dat ik vandaag worstel met een aanzienlijk tekort aan vastleggingsmachtigingen en betalingsmiddelen. Ik kan u zwart op wit bewijzen dat ik op dit moment te weinig geld heb. Het is een sprookje dat mijn administratie niet zou weten hoe het geld uit te geven. Er is soms wel een probleem van continuïteit. De administratie loopt soms wel achter als er gedurende enige tijd een regeringsvacuüm is of wanneer er een nieuwe minister aantreedt die dan meestal een hele boel dingen verandert. Als wij vorig jaar zo een laag cijfer hadden, dan was dat te wijten aan de lange regeringscrisis. Ik kan u echter bewijzen dat ik na één jaar voltijds werken in de geldproblemen zit, nu al. Ik wil overigens in de commissie zeer duidelijk aantonen dat ik geld te kort heb.

Jammer genoeg zijn niet alle fracties aan het woord gekomen, maar uit wat hier en ook in de Kamer is gezegd, kan ik afleiden dat wij allen van de noodzaak van de 0,7 pct. overtuigd zijn. Als alle partijen en alle ministers in de regering zeggen dat dit belangrijk is, dan moeten wij die 0,7 pct. bereiken. Het is een kwestie van politieke wil, noch min, noch meer.

Ik ben het met mevrouw Aelvoet eens over de mogelijkheid van de besteding aan de vermindering van de schuld. In mijn voorstel is de groei bestemd voor de schuldaflossing in de derde wereld.

Een aantal sprekers hadden het over de Sobemap-studie en de structuur van ABOS. Het is juist dat deze structuur niet aangepast is aan de realiteit. De Sobemap-studie was een echte noodzaak. Ik had geen andere oplossing en ik betreur dat ik die keuze niet een jaar eerder heb gemaakt. Aanvankelijk had ik nog de illusie, dat ik samen met de administratie een oplossing kon vinden. Hoewel dit niet gebruikelijk is, wil ik u die stukken ter bewijs wel laten inzien. Gisteren heb ik de eerste resultaten gezien van Sobemap en ik kan u verzekeren dat het maken van deze studie verantwoord is. Het was nodig de toestand eens neutraal te bekijken. De administratie heeft onvoldoende tijd en mogelijkheden om zich met zo een studie bezig te houden en het is voor haar moeilijk om de eigen gebreken duidelijk te onderkennen, te ontdekken of toe te geven.

Mijnheer Verschuere, ik heb altijd gezegd dat de eerste conclusies van de studie mij voor 15 december zouden worden meegedeeld en dat ik hoop ze in de maand januari aan de regering en aan het Parlement te bezorgen. Dat heb ik beloofd en dat zal ik ook doen.

Mevrouw Aelvoet, wij zijn reeds bezig met een aantal structurele hervormingen. Wij hebben een aantal mensen van het terrein teruggeroepen om de administratie te versterken. Wij zijn ook bezig met de hervorming van de niet-gouvernementele sector. Wij vatten de dialoog met de universiteiten aan. Dergelijke zaken kunnen echter niet van vandaag op morgen gebeuren, maar met een redelijk tempo en binnen een redelijke termijn. Uiteindelijk zal er ook een dosis politieke moed aan te pas komen.

Ik kan u wel zeggen dat er in België veel moed nodig is om structurele hervormingen uit te voeren, niet alleen in het ABOS maar ook in de hele administratie. De stappen die wij hiervoor moeten doen zijn niet te onderkennen, want het gaat om dingen die wij ons in het verleden zelf hebben aangedaan.

Het is abnormaal dat wij op deze wijze moeten werken, in een tijd waarin men spreekt over flexibiliteit, over vlotte aanpassing, enzovoorts. Een permanente aanpassing aan de nieuwe evolutie is onontbeerlijk, vooral op gebied van ontwikkelingssamenwerking. Wij kunnen de herstructurering enkel uitvoeren wanneer wij over voldoende tijd beschikken.

Ik kan alleen maar hopen dat de studie van Sobemap niet in de lade zal verdwijnen. De studie van 1982 is niet meer

bruikbaar, omdat de omstandigheden fundamenteel zijn gewijzigd. In 1982 was er geen sprake van structurele aanpassingsprogramma's of van financiële coöperatie die een zeer belangrijke — en misschien wel de belangrijkste — rol begint te spelen. Wij moeten inspelen, en onze structuur afstemmen op deze nieuwe elementen die ook op het internationaal forum optreden.

Bovendien vormden de oplossingen die in 1982 werden voorgesteld geen werkelijke verbetering van de situatie. In feite creëerde men nog andere problemen door de manier waarop de structuur werd voorgesteld. Wij moeten gaan naar een geografische bevoegdheid met een integrale verticale bevoegdheid, een responsabilisering van de ambtenaren, een grotere verantwoordelijkheid op het terrein, enzomeer. Er zullen zich echter nog andere gelegenheden voordoen om hier gedetailleerd op in te gaan.

Mijnheer Verschuere, ik ben enigszins verbaasd te vernemen dat u mij de uitspraak in de mond legt als zou ik een pleidooi hebben gehouden voor de verhoging van de militaire coöperatie. Ik herinner mij niet ooit dergelijke verklaringen te hebben afgelegd. U plaatst een bepaalde uitspraak van mij misschien in de verkeerde context. Ik heb wel gezegd dat indien de andere departementen, Landsverdediging inbegrepen omdat daarin ongeveer 600 miljoen vevat is dat door het DAC-comité van de OESO wordt gerekend als ontwikkelingssamenwerking, dezelfde inspanningen zouden hebben gedaan als mijn departement voor de verhoging van het krediet in absolute termen, wij de 0,55 pct. zouden hebben bereikt.

Ik beweer niet dat dit positief of negatief is. Ik stel alleen maar vast dat dit zo is voor de militaire coöperatie met Rwanda en Zaïre. Ik heb zeker niet gepleit voor een verhoging van het pakket Landsverdediging omdat dit niet ressorteert onder mijn bevoegdheid.

Ik ben het eens met de heer Van Hooland dat de efficiëntie en het doel op zichzelf nooit uit het oog mogen worden verloren, namelijk de hulp aan de mensen in de derde wereld. U hebt een belangrijk element aangehaald, mijnheer Van Hooland, in verband met de belangrijke stap die wij gisteren hebben gedaan om dit waar te maken, namelijk de ondertekening van het akkoord met Rwanda. U hebt gesteld dat de verantwoordelijkheid in de derde wereld ook moet worden gelegd bij de mensen ter plaatse. Met Rwanda hebben wij een totaal nieuwe vorm van ontwikkelingssamenwerking ondertekend.

Het komt er op neer dat wij aan hun zijde staan maar dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor de projecten. Dit betekent uiteraard niet dat wij onze portefeuille op tafel leggen en ons verder niets aantrekken van wat er gebeurt. Het betekent wel dat zij de leiding hebben van de projecten, dat zij de identificatie leiden, dossiers kunnen indienen en gebruik kunnen maken van onze expertise als zij dat wensen. Wij geven onze goedkeuring aan de projecten en zien toe op elke tussenstap zodat wij kunnen instaan voor een correcte uitvoering en ter zake ook verantwoording kunnen afleggen aan het Rekenhof en het Parlement.

Dit is een belangrijke stap in de richting die u bedoelt. In de grond heeft u trouwens gelijk. Wanneer zij zelf inzien wat moet gebeuren, weten wat het kost en zelf het budget beheren, beschikken wij over de beste waarborg voor een optimale besteding van het geld. Wij mogen fier zijn deze vernieuwende stap te hebben gedaan.

Het zou interessant zijn over dit project iets meer te kunnen vertellen. Ik sta daarvoor geheel ter beschikking van de commissie. Het is wel jammer dat wij er blijkbaar niet in geslaagd zijn dit positief nieuws in de krant te krijgen op de manier waarop soms het negatieve nieuws er in verschijnt.

De Dienst voor overzeese sociale zekerheid valt onder mijn bevoegdheid. In feite heeft deze dienst niets te maken met Ontwikkelingssamenwerking. Het wordt ook niet als dusdanig erkend door de OESO. Ik heb er dan ook in toegestemd dat deze post terechtkomt waar hij thuishoort, namelijk op de begroting van Sociale Zaken. Dit zal gebeuren via het ontwerp op de Kruispuntbank. Dit zal meer duidelijkheid scheppen. Ook het samenbrengen van alle begrotingen die iets te maken hebben

met Ontwikkelingssamenwerking onder de bevoegdheid van één minister zou bijdragen tot de duidelijkheid. Ik pleit hier niet voor mezelf want ik ben er mij van bewust dat dit niet meer tijdens mijn ambtstermijn kan worden gerealiseerd. Ik hoop echter dat het wel zal gebeuren tijdens de volgende legislatuur.

De huidige structuur van het departement kwam in 1976 tot stand. Na dertien jaar is het wellicht noodzakelijk deze grondig aan te passen.

De heren Verschuere en Van Hooland hebben ook gesproken over de evaluatie van de «multi's». Wij moeten toegeven dat wij daarin tekort schieten, mede ten gevolge van de beperkte mogelijkheden van de administratie.

Mijnheer Verschuere, wat de beleidswijziging inzake de wereldgezondheidszorg betreft, moet ik er u op wijzen dat de minister van Sociale Voorzorg en de staatssecretaris voor Volksgezondheid hiervoor verantwoordelijk zijn. Zij betalen de verplichte bijdrage aan de Wereldgezondheidsorganisatie en zij vertegenwoordigen ons land op de vergaderingen. Ik kan daar dus geen standpunt verdedigen. Ik deel uw bezorgdheid inzake het *Essential Drug Program* en het vrouwonvriendelijk personeelsbeleid van de nieuwe directeur-generaal van deze organisatie.

Ik kan u ook nog mededelen dat de vrijwillige bijdrage aan ABOS dit jaar 45 miljoen bedraagt waarvan 18 miljoen bestemd is voor het speciaal programma voor onderzoek en vorming betreffende tropische ziekten, 12,9 miljoen voor het *Tropical Diseases Research Unit*, 7,5 miljoen voor het programma voor aids-bestrijding, 1,6 miljoen voor het programma inzake seksueel overdraagbare ziekten, en 5 miljoen voor het programma inzake rampenepidemiologie. Ik kan u daarover details geven, maar ik meen dat het op dit ogenblik niet nodig is.

Wat het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen betreft, wijs ik erop dat onze bijdrage wordt betaald door het departement van Buitenlandse Zaken, dat ons ook vertegenwoordigt bij dit hoog commissariaat. Deze materie valt dus niet onder mijn bevoegdheid. Vorig jaar bedroeg onze bijdrage 21 miljoen, plus 2 miljoen voor het bureau in Brussel. ABOS stelt voedselhulp ter beschikking voor 42,5 miljoen en er wordt 5 miljoen frank besteed voor andere programma's. Dit brengt de totale Belgische bijdrage op 71 miljoen frank.

Voorts wijs ik erop dat er nog maatregelen zijn om de grenzen op te trekken voor de spoedhulp voor speciale gevallen. Hier ook geniet het hoog commissariaat soms onze voorkeur voor het uitvoeren van dit soort programma's. Dit is dus werk voor de toekomst.

Ik zou u nog kunnen zeggen welke hulpmaatregelen wij hebben getroffen, maar ik zal u dit schriftelijk mededelen aangezien het om een lange lijst gaat.

Enkele woorden nu over de *trade aid*-discussie tijdens Lomé-4. Hierover zijn een groot aantal problemen gerezen. De hele Lomé-conventie is een vrij ingewikkeld evenement. Het is in wezen een groot mediagebeuren, en in essentie betekent het eigenlijk niet zo veel. Het gaat over het globale pakket van de twaalf Europese lid-staten ten opzichte van 69 landen, indien we ermee rekening houden dat de Dominikaanse Republiek en Haïti er zullen bijkomen en, naar ik hoop en verwacht, Namibië. Principeel is dit aanvaard, maar eerst moet de onafhankelijkheid een feit zijn. Dan zal het gaan om 69 landen met een zeer grote verscheidenheid aan belangen, voorkeuren, enzovoort.

U hebt gesproken over een mislukking, maar in feite gaat het om een blokkering, omdat de ACS-landen het niet met elkaar eens konden worden na de verkiezing van een nieuwe secretaris-generaal. Het is wel eens nuttig om de dingen in hun juiste context te plaatsen. Volgend weekeinde zullen wij opnieuw in Brussel vergaderen met de Europese ministers en de ministers van de ACP-landen om te trachten tot een akkoord te komen. Het is de bedoeling zondagavond een akkoord te hebben bereikt.

Mijnheer Verschuere, ik zal u in dit verband een nota overhandigen omdat een antwoord op uw detailvragen veel tijd zou vergen op dit late uur. Bovendien zou mijn collega Coëme ook nog graag het woord voeren. Ik zal u dus schriftelijk antwoor-

den, behalve op één belangrijke vraag. Het betreft ons standpunt inzake de financiële enveloppe.

Wij hebben verklaard, ten eerste, dat men in de Europese begroting en in het Europees Ontwikkelingsfonds eerst ervoor moet zorgen dat de kredieten «uitgeput» zijn. Ten tweede hebben we vragen gesteld naar de zin van het dubbel gebruik van het optreden door de bilaterale donors, de individuele Europese landen, en het Europees Ontwikkelingsfonds inzake projecthulp.

Wij zullen ons aansluiten bij de consensus en wij menen dat de enveloppe tussen 10 en 11 miljard zal bedragen. Wij hebben verklaard dat er van onze zijde geen bezwaar bestaat tegen deze enveloppe. De commissaris, de heer Marin, heeft een enveloppe voorgesteld van 12,8 miljard, waarin 800 miljoen vervat zijn voor de gevolgen van 1992. U zult het met mij eens zijn dat de gevolgen van 1992 als zodanig niet calculeerbaar zijn. Men kan niet zeggen dat er een bepaald gevolg zal zijn. Het zou ook een positief gevolg kunnen zijn. Alles hangt af van de evolutie van de situatie.

De vereniging *Humana* die in Nederland in opspraak is gekomen, is in België niet erkend als niet-gouvernementele organisatie en komt bijgevolg ook niet in aanmerking voor medefinanciering. De frauduleuze praktijken waarover u sprak, moeten via de geëigende gerechtelijke kanalen worden onderzocht. Als verantwoordelijke voor het departement Ontwikkelingssamenwerking heb ik met deze organisatie helemaal niets te maken.

Inzake Bolivia moeten wij de dingen in hun juiste context plaatsen. Er is goed en minder goed ontwikkelingswerk, er zijn degelijke en minder degelijke organisaties. Ik geloof dat er over de terminologie een misverstand is ontstaan. Ik heb nooit over een onderzoekscommissie gesproken, wel over een evaluatiecommissie en dit is iets helemaal anders. Ik geef u de cijfers, mijnheer Verschuere. In Bolivia gaven wij aan medefinanciering in 1984 44 miljoen uit, in 1985 52,5 miljoen, in 1986 52,9 miljoen, in 1987 41,4 miljoen, in 1988 62,3 miljoen. Met de dossiers die wij hebben ontvangen wijst alles erop dat wij voor 1989 naar 80 miljoen gaan.

U zult het er met mij dus wel over eens zijn dat een evaluatie van het juiste gebruik van die middelen en van de verhouding tussen de voorgestelde projecten en de uitgevoerde projecten meer dan op zijn plaats is. Dit is de ware toedracht van de zaak en het heeft niets te maken met alle andere verklaringen die zijn afgelegd.

De precieze referenties worden door mijn kabinet samen met de administratie opgesteld. Wij zullen een onafhankelijke expert sturen om de evaluatie uit te voeren. Hij zal uiteraard vergezeld worden door een ambtenaar. Wij zijn uiteraard niet bevoegd om een onderzoek te doen naar de activiteiten van niet-Belgische organisaties.

De uitspraak over de activiteiten van sommige NGO's hebt u in een juiste context geplaatst en daarvoor ben ik u dankbaar, mijnheer Verschuere. Naar aanleiding van die uitspraak heeft men mij gevraagd of ook Belgische organisaties erbij betrokken zijn. Ik heb daarop geantwoord en herhaal nogmaals dat ik dat werkelijk niet weet. Het probleem is bekend.

Voor het traditionele eigen gebruik, dit wil zeggen voor het kauen van coca-bladeren door de plaatselijke bevolking — wat sinds eeuwen gebeurt — is een oppervlakte van 12 000 hectare nodig. Op het ogenblik schat men de totale oppervlakte cocaplanten op 100 000 hectare in Bolivia. U weet dat de Verenigde Staten op verscheidene regeringen, niet alleen de Boliviaanse, druk uitoefent om daar iets tegen te doen. De Boliviaanse regering heeft zich daartoe ook geëngageerd en haar politiek is erop gericht om per jaar 5 000 hectare alternatieve culturen aan te planten.

Het is inderdaad bewezen dat sommige niet-gouvernementele organisaties meegewerkt hebben aan de vernietiging van deze alternatieve culturen. Dat kan uiteraard niet. U kan natuurlijk beweren dat ik mij iets heb laten wijsmaken, maar ik kan u verzekeren, mijnheer Verschuere, dat ik niet zo naïef ben om alles wat men mij in het buitenland vertelt te geloven zonder dat ik het eerst heb gecontroleerd. Ik verzeker u dus dat vertegen-

woordigers van niet-gouvernementele organisaties mij dit bevestigd hebben. Dit zijn feiten en dit kan niet.

Ik heb geen bezwaar tegen binnenlandse NGO's die het niet eens zijn met de regeringspolitiek. Op elke democratie is immers kritiek mogelijk zoals zeker op elk ander regime.

Buitenlandse organisaties mogen zich — zeker inzake de delicate cocaineproblematiek — niet mengen in de politiek van een democratisch verkozen regering. De NGO's die dit wel doen, zijn de objectieve bondgenoten van de cocabaronnen in hun streven naar het destabiliseren van het democratisch verkozen regime.

Dat heb ik precies verklaard en daar blijf ik achter staan.

In de periode vóór de 11.11.11-actie werd, met of zonder de bedoeling de minister in diskrediet te brengen, in de pers een blunder begaan. Daardoor werd schade berokkend aan de duidenden vrijwilligers. Hen treft immers geen schuld.

In dezelfde uiteenzetting heb ik trouwens meermaals herhaald dat ik de grootste waardering heb voor het werk van de grote meerderheid van de vrijwilligers. Zij leveren immers degelijk werk en bereiken met weinig middelen prachtige resultaten. Dat wordt natuurlijk niet gepubliceerd. Positief nieuws is bij ons immers nooit groot nieuws.

Inzake de verschuiving van de hulpstroom van Noord naar Zuid hebt u een belangrijke opmerking gemaakt, mijnheer Verschueren. Persoonlijk onderschrijf ik uw standpunt.

U sprak over mijn collega, minister Sy, uit Senegal. Hij is een briljant man en was jarenlang ambassadeur te Brussel. Hij is één van de voortrekkers van de ACP-landen. Hij heeft gezegd dat Europa Afrika heeft opgegeven.

Ik raad u aan, mijnheer Verschueren, om het jongste rapport van de Wereldbank te lezen. Wanneer men de parameters en de situatie in Afrika bekijkt, kan men de indruk hebben dat Europa Afrika heeft opgegeven. Wanneer ik echter naar de hulpstromen kijk die Afrika in het verleden van Europa heeft gekregen, en nog krijgt, vind ik de uitspraak van minister Sy onverantwoord en ondenkbaar. Geen enkel element — tenzij de indruk van de Zuidelijke landen — wijst erop het ogenblik op dat Europa de neiging heeft om de ontwikkelingslanden te laten vallen.

Indien dit gebeurt zoals de Nederlandse minister Van den Broeck in een ongelukkige verklaring heeft gezegd, is dit vanuit Europees standpunt een fundamentele, grove vergissing. De uitspraak van de Nederlandse minister werd onmiddellijk tegengesproken door zijn collega Bukman. Dit werd echter in de pers niet vermeld.

Ik ben bereid daarover, met alle macro-economische en geopolitieke argumenten, mijn mening te zeggen.

Ik zal een voorbeeld geven dat het duidelijkst tot de verbeelding spreekt. Tussen dit en 30 jaar zal 84 pct. van de wereldbevolking in de derde wereldlanden wonen. Tussen dit en 25 jaar zal de Afrikaanse bevolking verdubbelen. Dit zal enorme problemen met zich brengen. Het zou een grove vergissing van Europa zijn om de derde wereldlanden, in het bijzonder de Afrikaanse landen, te laten vallen ten voordele van de Europese landen.

Ik wil niet verder ingaan op een materie die de mijne niet is.

Ik hoop dat de ontspanningspolitiek zal worden voortgezet en dat het proces in Oost-Europa evolueert op een vredelievende en gestructureerde manier, zodat wij eindelijk in onze wereld kunnen komen tot een reële ontwapening, tot een reële vermindering van de inspanningen voor defensie en dit zowel in het Noorden, als in het Oosten, het Zuiden en het Westen. Dan zullen wij middelen kunnen vrijmaken én voor de economische opbloei voor Oost-Europa én voor het verhogen van de ontwikkelingshulp aan de derde wereld.

Dit is mijn enige hoop, mijn enige wens. Voorstellen die erin bestaan geld van Ontwikkelingssamenwerking weg te nemen en te gebruiken ten voordele van Oost-Europa, zijn mijns inziens een grote vergissing, ik zou zelfs durven te zeggen, een grote dwaasheid. Zulke voorstellen getuigen van een denken op korte termijn, dat ons niet waardig is. De solidariteit moet in beide richtingen blijven bestaan.

Tot zover, mijnheer de Voorzitter, mijn antwoord op de opmerkingen van de leden van de Senaat. Ik zal de heer Verschueren de beloofde documenten overhandigen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene beraadslaging over de afdeling Ontwikkelingssamenwerking gesloten.

Plus personne ne demandant la parole, je déclare close la discussion générale relative à la section Coopération au Développement.

Wij vatten de algemene bespreking aan van de afdelingen Landsverdediging en Rijkswacht.

Nous passons à la discussion générale des sections Défense nationale et Gendarmerie.

Het woord is aan rapporteur De Bremaeker over de afdeling Landsverdediging.

De heer De Bremaeker, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, in het geheel van de ontwerpen van wet houdende de Rijksmiddelenbegroting en de Algemene Uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 1990 werd onder hoofdstuk XIX het departement Landsverdediging behandeld.

In zijn inleidende uiteenzetting gaf de minister van Landsverdediging een synthese van de begrotingsvoorstellen voor 1990 voor zijn departement. Zijn uiteenzetting werd geïllustreerd door zes tabellen en/of grafieken, die op een overzichtelijke wijze een idee geven van de evolutie van de begrotingskredieten sedert 1980, de evolutie van de betalingsmiddelen, de verdeling tussen de organisatieafdelingen, de functionele verdeling van de kredieten en betalingsmiddelen en van de functionele verdeling in de organisatieafdelingen.

In de daaropvolgende algemene bespreking werden vragen gesteld over het plan-Charlier, de afschaffing van cursussen in de tweede taal, de toekomst van de Mirages, de F-16 toestellen, het NATO-vliegveld te Ussel en de opslagplaats van gasbommen te Houthulst.

In verband met het plan-Charlier verduidelijkt de minister van Landsverdediging de uitdrukking « met ongewijzigd beleid ». Dit betekent dat het plan uiteraard geen rekening houdt met nog te verwachten resultaten van de onderhandelingen te Wenen of met de evolutie van de internationale context, die een grondige wijziging van ons defensiebeleid noodzakelijk kan maken. Voor het overige zal het plan geheel worden uitgevoerd. Eventuele wijzigingen aan de oorspronkelijke voorstellen worden slechts aangebracht met de instemming van de stafchef.

Wat het statuut van het tijdelijk personeel betreft, antwoordt de minister van Landsverdediging dat dit dateert van 1976 en vandaag de dag niet langer sociaal aanvaardbaar is. De kwestie van het tijdelijk personeel is sedert meerdere maanden in studie en zal het voorwerp uitmaken van een wetsontwerp dat eerlang voor advies zal worden voorgelegd aan de representatieve personeelsorganisaties. Tevens wordt gedacht aan de aanwerving van jongeren voor een periode van vier jaar en aan overgangsbepalingen.

Aan het experiment van de taalcursussen werd een einde gemaakt wegens de geringe resultaten in verband met de nadelige verhouding tussen kosten en efficiëntie van het project. Thans heeft de minister van Landsverdediging aan de generale staf een alternatief plan voorgesteld, waarmee dienstplichtigen worden ingezet voor pedagogische begeleiding. Tevens zal worden gepoogd jongeren die zulks wensen hun legerdienst in de andere landstaal te laten vervullen.

De minister van Landsverdediging gaat vervolgens uitvoerig in op de vragen die gesteld worden in verband met de modernisering van de Mirages V-B. Deze beslissing werd genomen op 28 juli 1989 en de regering heeft voor enkele weken het economisch dossier van dit programma goedgekeurd.

Ook de onderhoudsbeurten van de *Electronic Counter Measures* of elektronische tegenmaatregelen der F-16's worden besproken alsmede de recente ongevallen met F-16 vliegtuigen.

Ook het statuut van de piloten komt ter sprake. Belangrijke punten in dit verband zijn de aanzienlijke verschillen tussen de financiële voordelen van de privé-sector en van de militaire luchtmacht en de mogelijke overgangen van de openbare naar de privé-sector en omgekeerd.

In de artikelsgewijze bespreking stelt een lid vragen over de artikelen 2.16.12 en 2.16.27. Het eerste machtigt de minister van Landsverdediging ertoe met vreemde landen overeenkomsten te sluiten tot wederzijdse overdracht van materieel, waren en munitie ter leniging van dringende behoeften of in het kader van een rationeel gebruik van overtallige voorraden. De minister van Landsverdediging verklaart dat hij met dit artikel de strijdkrachten van de alliantie ter hulp kan komen wanneer dit operationeel nodig is. In verband met de overtallige voorraden wijst hij er op dat België bijvoorbeeld de reserve-onderdelen van de Nikes — na de afschaffing van de vier Nike-eenheden in de BRD — ter beschikking heeft gesteld van Noorwegen.

Hetzelfde lid stelt ook de vraag met betrekking tot het bedrag van 1 miljard dat voortkomt van interestegoeden uit uitstaande voorschotten bij de *Central Bank of Denver*. Volgens de minister van Landsverdediging zijn de interesten op F-16 toestellen toe te schrijven aan het verschil tussen de oorspronkelijke betalingsstermijnen en het factureren door *General Dynamics*.

De artikelen 2.16.1 tot en met 2.16.29 worden aangenomen met 14 tegen 2 stemmen.

Het verslag wordt eenparig goedgekeurd. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Janzegers.

De heer Janzegers. — Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats wens ik te beklemtonen dat we het goed en normaal vinden dat een begroting vooraf besproken wordt, enkele maanden vooraleer het te besteden geld aangesproken wordt. Een goed initiatief! Het hoort zo te gebeuren. Ik waardeer het feit, en ik hoop dat het in de toekomst zo blijft, dat er komaf gemaakt werd met de vroegere gewoonten om alleen maar opgesoupeerde begrotingen te bespreken. Wat dan de wetgevende macht verhinderde de werking van de uitvoerende macht te controleren of bij te sturen.

Het woord nemen in begrotingsdebatten is vaak herhalen wat men vroeger reeds gezegd heeft in vorige begrotingsdebatten. Met de hoop dat men eindelijk aandacht gaat geven aan problemen die lang, al te lang zelfs, aanslepen.

Zo is er het probleem van de tijdelijke vrijwilligers. Al jaren zegt de overheid dat die situatie onhoudbaar is, u zelf, mijnheer de minister, sprak zelfs van een schandalige toestand die zo snel mogelijk moest verdwijnen. Goed, maar dan moet men dit statuut ook zo spoedig mogelijk afschaffen. Kan de minister op die afschaffing een datum zetten? Trouwens, mijnheer de Voorzitter, we kunnen als leden van de wetgevende macht ook in eigen boezem kijken. Hoeveel voorstellen van wet zijn reeds niet verwezen naar de commissie van Landsverdediging, ook over de tijdelijken. Maar tot nu toe behandelen wij enkel ontwerpen die komen van de uitvoerende macht.

Ik verontschuldig mij overigens omdat ik vorige vrijdag niet aan de besprekingen heb kunnen deelnemen. Ik was toen in het buitenland. Ik heb vernomen dat er sprake is van aanwervingen voor een periode van vier jaar. Waarom vier jaar? Misschien omdat een aanwerving voor vijf jaar meetelt voor de berekening van het pensioen? Ik had daarover graag wat meer uitleg gehad.

Wie Landsverdediging zegt, denkt ook aan die grote groep van dienstplichtigen die deel uitmaken van de krijgsmacht. Volgende week zullen we in openbare vergadering het zo lang verwachte statuut van de dienstplichtigen behandelen. Een volwaardig statuut, zo was toch beloofd in de regeringsverklaring.

Het ontwerp wordt echter nu al door alle dienstplichtigen-organisaties, door de Vlaamse Jeugdraad en door de *Conseil de la jeunesse d'expression française* als onvoldoende verworpen.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

Wat die minderheid van jongeren die nog dienstplicht vervullen als volwaardig ervaren impliceert de erkenning, onder meer van die politieke en sociale rechten en vrijheden waarvoor zovele Oost-Europeanen op straat komen: vrijheid van vereniging, een volwaardige wedde, een normale arbeidsduur. De discussie van volgende week donderdag zal ons de kans geven op die problemen dieper in te gaan.

Naar verluidt zullen we eerlang opnieuw onderwerpen bespreken die te maken hebben met het budget van Landsverdediging. Ik wil daarom alleen nu nog ingaan op de redenen waarom wij een amendement op de begroting hebben ingediend. Op dit ogenblik hebben wij, groenen, een vraag naar de manier waarop Landsverdediging inspeelt op twee nieuwe gegevens die ons tot bezinning aanzetten over wat landsverdediging nu moet inhouden. Er zijn enerzijds, de razendsnelle veranderingen in Oost-Europa, waarbij de vrees voor « Chinese » reacties steeds kleiner wordt; anderzijds is er het besef dat landsverdediging niet uitsluitend Russen als vijandbeeld heeft. Zo wordt in diverse landen reeds de ecologische bedreigingen meer en meer een onderwerp voor Landsverdediging. Ik denk hier speciaal aan wat ter zake gedaan wordt in de Bondsrepubliek, onder meer, onder stimulans van de *Deutsche Bundeswehr-Verband*. Verder engageren zich steeds meer militairen in bijvoorbeeld de strijd om de rechten van de mens. Zo werd twee maanden geleden in de schoot van de Belgische krijgsmacht een afdeling van *Amnesty International-Militaire* opgericht.

Ons amendement wil een signaal zijn, én naar de landen van het Oostblok, én naar de landen van de derde wereld, die door de gebeurtenissen in het Oostblok wat in de verdrukking dreigen te geraken, én naar de publieke opinie toe, waaruit geregeld vragen opduiken naar, wat zo mooi klinkt, het « omsmeden van onze zwaarden tot ploegen ».

Buiten de verantwoording bij het amendement wou ik nog de volgende overwegingen kwijt. Ten eerste, het amendement beantwoordt aan een concrete eis, eerst geformuleerd door de Kristelijke Arbeidersbeweging, later overgenomen door de hele vredesbeweging, namelijk het verschuiven van de middelen van Landsverdediging naar Ontwikkelingssamenwerking.

Ten tweede, reeds lang leeft het besef dat onze nucleaire en conventionele wapenvoorraad onbruikbaar geworden is, zeker in Europa, tenzij we kollektief zelfmoord willen plegen. De kostprijs van de afschrikkingfunctie is enorm en gaat uiteraard ten koste van andere investeringen.

Ten derde, wat op 9 november gebeurde met de Berlijnse muur, het symbool van de koude oorlog, toont de macht van de volkswil en de noodzaak van een herziening van de Oost-West verhoudingen. Zelfs de Amerikaanse staatssecretaris voor Defensie, Cheney, sprak zich eergisteren uit voor een vermindering én voor de defensieuitgaven én van de Amerikaanse strijdkrachten.

Ten vierde, EUROMIL, de Europese organisatie van militaire verenigingen, die dienstplichtigen en beroepsmilitairen groepeerd uit NAVO- en neutrale landen en die contacten onderhoudt met onder meer de pas opgerichte verenigingen van Russische beroepsmilitairen en dienstplichtigen, pleit reeds jaren om de besparingen op de bewapeningswedloop om te zetten in sociale maatregelen ten voordele van de mensen in de krijgsmacht, om daar de democratie te versterken. Dat is zeer belangrijk. Ik lees onder meer in de statuten van de nieuwe Russische organisatie dat zij ijveren voor een niet-offensieve landsverdediging, voor vrijheid van mening en van meningsuiting, kortom voor meer politieke democratie en voor een leger dat de vrede in de wereld niet meer bedreigt.

Ik waardeer de stappen van de minister om te komen tot gezamenlijke contacten en initiatieven van de kleine landen in Oost en West om zo op termijn de nutteloosheid van de militaire blokken waar te maken. Wel heb ik vragen bij de manier waarop dit gebeurt, om de volgende reden. Vrede, samenwerking, ontwapening, akkoorden, kunnen gemakkelijk via officiële akkoorden worden gesloten, maar daarom zijn ze nog niet leefbaar of

levend in de harten van de mensen. Tien jaar geleden heb ik op de ontwapeningsconferentie in Genève gepleit voor initiatieven van bijvoorbeeld uitwisseling van dienstplichtigen tussen het NAVO- en het Warschaupact in het kader van de vrouwenwekkende maatregelen waarin de Helsinki-akkoorden voorzagen. Veel van wat de minister bedoelt kan mijns inziens perfect in het kader van die akkoorden, en nu misschien veel gemakkelijker dan toen.

Waarom nu die overdracht van Landsverdediging naar Ontwikkelingssamenwerking? Reeds jaren wordt gepleit om 1 pct. van het BNP aan ontwikkelingshulp te besteden. Dat schijnt maar niet te willen lukken. Het meest immorele van de waanzinnige bewapeningswedloop, die voor mij eerder met landsvernietiging dan met landsverdediging te maken heeft, is dat zij ontzaglijke sommen opsloort die anders besteed zouden kunnen worden aan een wereld met minder honger, minder oorlog, minder vervuiling, minder angst, en wat meer vrede, welvaart en welzijn.

Ons land is duizend jaar lang het slachtoffer geweest van de oorlogen om het overwicht in Europa. Wij waren het slagveld van Europa. Nu zijn oorlogen tussen de volkeren die samen een Europese eenheid opbouwen, gewoon ondenkbaar. Uit de geschiedenis moeten we het geloof en de morele kracht putten om zowel in de Oost-West relatie als in Noord-Zuid relatie stappen te doen.

Mijnheer de Voorzitter, wij vragen dan ook steun voor ons voorstel om een deel van de begroting van Landsverdediging over te hevelen naar de begroting van Ontwikkelingssamenwerking. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Hooland.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, ik stel het op prijs ook bij de bespreking van deze begroting het woord te mogen nemen. Ik heb grote waardering voor wat de minister van Landsverdediging onderneemt en vooral voor de stijl waarin hij te werk gaat.

Wij worden deze dagen met grote getallen geconfronteerd.

Mijnheer de minister, aangezien er weinig beleidsruimte overblijft om te doen wat wij graag zouden doen, om prioriteiten vast te leggen en te verwezenlijken, pleit ik rechtstreeks bij u voor een herverdeling van de nationale budgettaire middelen waarover wij beschikken, ook voor 1990.

Ik heb daarnet in een andere context reeds gezegd dat waar relatief de meeste middelen beschikbaar zijn er in principe en *de facto* ook het gemakkelijkst kan worden gerationaliseerd. Dit geldt des te meer in het licht van wat reeds is gezegd, de ontspanning in de wereld en de heroriëntering van ons beleid voor het bestendigen van de vrede. Ik pleit dus met nadruk voor een herverdeling, en het elders aanwenden van middelen uit uw sector voor andere prioriteiten.

Ik beweer niet dat u te veel krijgt, maar sommige sectoren, waaraan wij meer belang moeten hechten, verdienen meer. Wij gaan daar nu niet verder op in.

Een tweede opmerking betreft het onderwerp programmabegroting. Wij bespreken thans de begroting voor 1990. In het licht van de heroriëntatie, de ombuiging van het beleid en de bestemming van de budgettaire middelen is het misschien nuttig even verder te kijken dan het jaar 1990, en wel naar de volgende tien jaren. Graag vernam ik van de minister iets meer over onze verdedigingsstrategie en over zijn bedoelingen over de daarvoor nodige middelen, bijvoorbeeld voor de komende tien jaar. Landsverdediging is een departement met een stevige traditie van « lange termijn denken ». Om verscheidene redenen blinkt uw departement hierin uit.

Het is niet toevallig dat men in 1921 het boek van Henri Fayal *Administration industrielle et générale* heeft vertaald ten gerieve van landsverdediging en dat permanente inspanningen werden gedaan om het management en een strategisch denken te ontwikkelen, niet alleen met betrekking tot oorlogvoering. Militairen en ambtenaren op hoog niveau hebben in vredetijd vaak tijd om hieraan te werken.

Vandaar mijn vraag naar de strategie op lange termijn en de daarvoor vereiste budgettaire middelen. Ik neem aan dat wij het eerste deeltje van deze strategie vinden in de begroting voor 1990, die wij zullen goedkeuren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Coëme, ministre.

M. Coëme, ministre de la Défense nationale. — Ne confondons pas les budgets, monsieur Janzegers.

Monsieur le Président, nous examinerons la semaine prochaine, dans cette assemblée, le problème important, en effet, du statut du milicien, comme nous le faisons déjà depuis quelques semaines en commission.

Vous n'assistiez pas aux discussions en commission au sujet des volontaires, monsieur Janzegers. Je ne puis donc que me répéter car les choses n'ont pas évolué en une semaine à un point tel que je doive me dédire. Le système actuel est inadmissible, scandaleux même. Sans doute avons-nous assisté à de vaines tentatives de suppression de ce régime qui existe depuis 1976. Actuellement, non seulement nous avons la volonté d'aboutir, mais nous avons mis des principes au point avec l'administration et l'état-major général en vue d'arriver à un régime de transition nous permettant d'abandonner un système qui maintient des gens pendant dix ans à l'armée sans aucune possibilité pour eux de passer ultérieurement dans le cadre de carrière.

Les passerelles sont, en effet, organisées par des concours en fonction d'un nombre restreint de possibilités, de places. Nous espérons parvenir à un régime de quatre ou cinq années. Nous prétendons qu'après ce laps de temps, s'ils donnent satisfaction, il est possible d'envisager de garder des gens à l'armée pendant toute une carrière. On peut imaginer un système social bien plus intéressant pour ces personnes qui se retrouvent en grand nombre — plusieurs milliers par année — au chômage.

Or, elles sont âgées d'environ trente ou trente-cinq ans, sont pour la plupart mariées et supportent des charges de famille; elles ont emprunté pour se loger, voire pour d'autres besoins de la vie sociale ou familiale. Personne ici ne contestera le caractère injuste du système actuel. Chacun, j'en suis convaincu, admettra qu'il faut mettre les bouchées doubles pour arriver à un nouveau système le plus rapidement possible. Ne me demandez pas de date.

Le système de consultation est lourd, très lourd, trop lourd à la Défense nationale, mais je le respecte. Nous devons poursuivre les consultations au niveau des pensions, de la sécurité sociale et, bien entendu, de la Fonction publique.

En tous cas, notre volonté est d'aller le plus vite possible en besogne. Je ne reprendrai pas l'argumentation que je pourrais développer à la tribune en ce qui concerne votre amendement qui me paraît tellement démagogique que chacun aura compris qu'il n'est pas nécessaire de le combattre longtemps pour recueillir une majorité pour le rejeter.

Par contre, je répondrai volontiers à la proposition émise par M. Van Hooland de rationaliser les dépenses, de les réorienter. C'est un choix de politique. J'espère que les circonstances internationales de demain seront telles qu'elles permettront de dégager une petite marge budgétaire à affecter à d'autres postes.

Cependant, ne nourrissez pas trop d'illusions. Même si l'esprit est à la détente et au désarmement, je ne voudrais pas que l'on s' imagine qu'il y aura, demain, de larges espaces budgétaires notamment au niveau de la Défense nationale.

Je prône la prudence, car si, demain, les dépenses d'investissements sont à la baisse, les besoins en personnel le seront peut-être également. En effet, la suppression de certains systèmes d'armement engendrera, dans le temps, une diminution du nombre des personnes qui y sont affectées. Par conséquent, tout cela évoluera.

Cependant, si nous effectuons moins de dépenses en personnel et investissons moins par la suppression de matériel et, en tout cas, le non-remplacement du matériel obsolète, il paraît évident que le contrôle du désarmement nécessitera un équipement et une entente réelle au sein de l'Union de l'Europe occidentale et

vraisemblablement entre les différents membres de l'Alliance atlantique.

Ce pari, qui n'est plus celui de la confrontation, mais celui de la coopération internationale, c'est-à-dire de la paix, ne sera gagné que si nous nous soumettons à ces conditions.

Je terminerai en approuvant vos propos qui suggèrent de dépasser une vue à trop court terme au niveau budgétaire de dépasser l'annualité du budget. C'est une des raisons qui a motivé l'idée — d'ailleurs mise en application — d'un plan à moyen terme pour les investissements qui, comme vous l'aurez remarqué, ne sont plus, en grande partie, des investissements en achats prioritaires de matériel neuf. Nous tentons de moderniser le matériel dont nous disposons aujourd'hui en essayant de nous adapter à l'évolution du contexte international et aux perspectives des accords de désarmement futurs, notamment au niveau des accords conventionnels.

C'est dans le même ordre d'idées que celui que vous avez soutenu à cette tribune que nous avons demandé, comme la déclaration d'investiture le prévoit, un plan qualitatif à plus long terme, c'est-à-dire à 10 ou 15 ans. Après avoir présenté son étude, devenue le plan du gouvernement, le chef de l'état-major général s'est attelé à ce travail délicat, périlleux et de longue haleine. Au vu du changement de contexte actuel, comment peut-on imaginer, aujourd'hui, quels seront les besoins des Forces dans 10 ou 15 ans? Il est évident que le contexte international se modifie, mais dans un sens qui, j'en suis convaincu, peut nous rassembler puisque le but visé est la paix.

Je vous remercie des remarques que vous avez bien voulu formuler à l'égard d'un budget qui est important et qui conditionne, en fin de compte, le cadre de vie des habitants de ce pays, de même que la paix dans laquelle la Belgique et l'Europe souhaitent vivre. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Janzegers.

De heer Janzegers. — Mijnheer de Voorzitter, ik had graag nog een vraag gesteld aan de minister. Er is sprake van om de tijdelijke vrijwilligers te vervangen door een andere categorie van mensen die voor een periode van vier jaar in dienst zouden worden genomen. Vanuit de belangenorganisaties werd mij gevraagd waarom men die mensen aanwerft voor vier jaar en niet voor vijf jaar. In dit laatste geval, zou met deze periode rekening kunnen worden gehouden voor de berekening van het pensioen. Graag ontving ik op deze vraag een concreet antwoord.

M. le Président. — La parole est à M. Coëme, ministre.

M. Coëme, ministre de la Défense nationale. — Monsieur le Président, la réponse est très claire. Je regrette la longueur et la lourdeur des procédures de concertation à la Défense nationale. Par ailleurs, le problème soulevé par M. Janzegers pourra parfaitement être résolu dans le cadre de la concertation qui aura lieu avec le département de la Fonction publique et les autres départements concernés.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale relative à la section Défense nationale, je la déclare close.

Daar niemand meer het woord vraagt is de algemene beraadslaging over de afdeling Landsverdediging gesloten.

Op de krediettabel stelt de heer Janzegers c.s. volgende amendementen voor:

« A. In departement 16 (blz. 352) — ministerie van Landsverdediging — eerste kolom, de cijfers vervangen door wat volgt:

Afdeling 01 — Kabinet van de minister

16.01.0 Werking van het kabinet: 57,1

Afdeling 50 — Generale staf en centrale diensten

16.50.0 Bestaansmiddelen: 14 726,7.

Afdeling 51 — Landmacht

16.51.1 Verdediging te land: 42 053,5.

Afdeling 52 — Luchtmacht

16.52.1 Verdediging in de lucht: 22 672,6.

Afdeling 53 — Zeemacht

16.53.1 Verdediging ter zee: 4 307,6.

Afdeling 54 — Medische dienst

16.54.1 Medische steun: 4 597,3.

Afdeling 60 — Militaire technische samenwerking

16.60.0 Aanwending van de technische samenwerking: 458,2. »

« B. In departement 15 (blz. 352) — Voor de Ontwikkelings-samenwerking, in een programma 15.54.10 (nieuw) « Vergoeding aan de ontwikkelingslanden voor maatregelen genomen ter bestrijding van de aftakeling van het globale wereld-ecosysteem », een bedrag van 9 875 miljoen frank inschrijven. »

« A. Au département 16 (p. 352) — ministère de la Défense nationale — dans la première colonne, remplacer les chiffres par ce qui suit:

Division 01 — Cabinet du ministre

16.01.0 Fonctionnement du cabinet: 57,1

Division 50 — Etat-major général et services centraux

16.50.0 Subsistance: 14 726,7.

Division 51 — Force terrestre

16.51.1 Défense terrestre: 42 053,5.

Division 52 — Force aérienne

16.52.1 Défense aérienne: 22 672,6.

Division 53 — Force navale

16.53.1 Défense navale: 4 307,6.

Division 54 — Service médical

16.54.1 Appui médical: 4 597,3.

Division 60 — Coopération technique militaire

16.60.0 Mise en œuvre de la coopération technique: 458,2. »

« B. Au département 15 (p. 352) — Pour la Coopération au Développement, inscrire au programme 15.54.10 (nouveau) « Indemnité aux pays en développement pour les mesures prises pour lutter contre la détérioration de l'écosystème global de la planète » un montant de 9 875 millions de francs. »

Subsidiair:

« A. In departement 16 (blz. 352) — ministerie van Landsverdediging — eerste kolom, de cijfers vervangen door wat volgt:

« 16 Ministerie van Landsverdediging

Afdeling 01 — Kabinet van de minister

16.01.0 Werking van het kabinet: 57,1

Afdeling 50 — Generale staf en centrale diensten

16.50.0 Bestaansmiddelen: 16 150,1.

Afdeling 51 — Landmacht

16.51.1 Verdediging te land: 45 974,4.

Afdeling 52 — Luchtmacht

16.52.1 Verdediging in de lucht: 24 825,9.

Afdeling 53 — Zeemacht

16.53.1 Verdediging ter zee: 4 711,2.

Afdeling 54 — Medische dienst

16.54.1 Medische steun: 4 597,3.

Afdeling 60 — Militaire technische samenwerking

16.60.0 Aanwending van de technische samenwerking: 531,7.»

« B. In departement 15 (blz. 352) — Voor Ontwikkelingssamenwerking — in een programma 15.54.10 (nieuw) — « Vergoeding aan de ontwikkelingslanden voor maatregelen genomen ter bestrijding van de aftakeling van het globale wereld-ecosysteem » een bedrag van 2 000 miljoen frank inschrijven. »

Subsidiairement:

« A. Dans la première colonne du département 16 (p. 352) — ministère de la Défense nationale — remplacer les chiffres comme suit:

« 16 Ministère de la Défense nationale

Division 01 — Cabinet du ministre

16.01.0 Fonctionnement du cabinet: 57,1

Division 50 — Etat-major général et services centraux

16.50.0 Subsistance: 16 150,1.

Division 51 — Force terrestre

16.51.1 Défense terrestre: 45 974,4.

Division 52 — Force aérienne

16.52.1 Défense aérienne: 24 825,9.

Division 53 — Force navale

16.53.1 Défense navale: 4 711,2.

Division 54 — Service médical

16.54.1 Appui médical: 4 597,3.

Division 60 — Coopération technique militaire

16.60.0 Mise en œuvre de la coopération technique: 531,7. »

« B. Au département 15 (p. 352) — Pour la Coopération au Développement, inscrire au programme 15.54.10 (nouveau) « Allocations aux pays en voie de développement pour financer les mesures prises pour combattre la destruction de l'écosystème mondial » un montant de 2 000 millions de francs. »

De stemming over de amendementen, de stemming over de programma's waarop ze betrekking hebben, alsmede de stemming over artikel 1.01.1 van het ontwerp van wet worden aangehouden.

Le vote sur les amendements, le vote sur les programmes auxquels ils se rattachent, ainsi que le vote sur l'article 1.01.1 du projet de loi sont réservés.

Nous abordons la discussion générale de la section Gendarmerie.

Wij gaan over tot de algemene beraadslaging over de afdeling Rijkswacht.

M. Delloy se réfère à son rapport.

Personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

Daar niemand het woord vraagt, is de algemene beraadslaging over deze afdeling gesloten.

Nous passons à la discussion générale des sections Pensions, Classes moyennes, Emploi et Travail, Prévoyance sociale, Santé publique et Environnement.

Wij vatten de algemene bespreking aan van de afdelingen Pensioenen, Middenstand, Tewerkstelling en Arbeid, Sociale Voorzorg, Volksgezondheid en Leefmilieu.

La parole est à M. Marchal, rapporteur de la section Pensions.

M. Marchal, rapporteur. — Monsieur le Président, votre commission s'est réunie dans le cadre de l'examen du projet de loi contenant le budget des Voies et Moyens pour l'année budgétaire 1990.

Nous avons entendu l'exposé du ministre des Pensions ainsi que celui du secrétaire d'Etat aux Pensions.

Je ferai d'abord rapport de l'exposé introductif du ministre.

Le budget des Pensions, lequel est purement financier puisqu'il ne comporte aucun crédit de fonctionnement ou de personnel, s'élève à 210,7 milliards en 1990, soit une augmentation de 11,5 milliards ou de 5,8 p.c. par rapport à 1989.

Je me permets de rappeler que ce budget des Pensions représente l'intervention de l'Etat dans quatre divisions organiques: les pensions du secteur public à charge du Trésor, les avantages accordés dans le cadre de la Prévoyance sociale, c'est-à-dire essentiellement le régime des salaires et le revenu garanti aux personnes âgées, les victimes civiles de la guerre et, enfin, les pensions des travailleurs indépendants.

A cet égard, je voudrais formuler deux remarques.

D'une part, le budget des Pensions ne représente qu'une part des dépenses en ce domaine dans la mesure où une partie importante de celles-ci sont financées par les cotisations des employeurs et des travailleurs.

D'autre part, l'augmentation de 5,8 p.c. de l'intervention de l'Etat par rapport à 1989, représente une moyenne globale. Pour le secteur public, l'augmentation des crédits est de 8,1 p.c.

Pour le régime des travailleurs indépendants, l'augmentation peut être évaluée à environ 18 p.c.

Malgré les contraintes budgétaires, des mesures nouvelles sont programmées à partir du 1er janvier 1990 en faveur des pensionnés.

Pour les pensions des travailleurs salariés, il a été décidé de revaloriser de 2 p.c. le montant minimum garanti des pensions de retraite et de survie.

Il s'agit de la deuxième phase du plan pluriannuel prévu par la déclaration gouvernementale.

Indépendamment du minimum garanti dans le régime des salariés, le revenu garanti aux personnes âgées sera lui aussi augmenté de 2 p.c. au 1er janvier 1990.

Pour les pensions des travailleurs indépendants, il a été décidé d'appliquer la troisième phase du plan quinquennal qui vise à aligner le minimum garanti de ce régime sur le montant du revenu garanti aux personnes âgées. De plus, comme le prescrit la déclaration gouvernementale, pour la justification d'une carrière au moins égale aux deux tiers d'une carrière complète, on totalisera les carrières passées dans les secteurs des salariés et des indépendants.

Pour les pensions du secteur public, il faut également rappeler les nouvelles dispositions prévoyant l'assouplissement des règles en matière du cumul retraite-survie et la majoration des pensions de 2 p.c. à partir du 1er septembre 1989. Ces augmentations ne concernent que les pensionnés les plus défavorisés et il conviendrait sans aucun doute d'aller au-delà et de prévoir une revalorisation plus générale des pensions, notamment, dans le secteur privé.

Il faut enfin évoquer la problématique de la fin de la carrière professionnelle et de l'âge de la retraite. Nous sommes confrontés à des échéances impératives, notamment la fin du régime de pré pension de retraite, lequel présentait un caractère transitoire. Il est proposé de la proroger pour 1990, à des conditions plus restrictives puisqu'il ne sera plus ajouté d'années fictives de carrière.

Par ailleurs, la majorité des conventions en matière de pré pension conventionnelle devront être négociées à nouveau dans le courant de 1990. La fin de la carrière professionnelle sera décidée par le gouvernement et celui-ci fixera une orientation pour la fin du mois de novembre au plus tard.

La proposition globale présentée peut être schématisée comme suit: une flexibilité de l'âge de la retraite entre soixante et soixante-cinq ans, au choix des bénéficiaires; un calcul de la pension en quarantièmes tant pour les hommes que pour les femmes; la neutralisation de l'impact du calcul en quarantièmes

par une diminution du coefficient de liaison au bien-être; la suppression du système de prépension de retraite et du cadre légal de la prépension conventionnelle à partir de soixante ans tout en garantissant bien entendu les droits acquis des prépensionnés actuels.

Dans l'exposé introductif du secrétaire d'Etat aux Pensions, j'ai relevé deux points principaux.

Il s'agit en premier lieu, du revenu garanti aux personnes âgées. Les montants du revenu garanti ont déjà été majorés de 2 p.c. au 1er janvier 1989. Il a été décidé de les majorer une fois encore de 2 p.c. à partir du 1er janvier 1990. Concrètement, la majoration des montants du revenu garanti signifie que les montants mensuels seront portés à 22 617 francs pour un homme marié et 16 964 francs pour un isolé. L'accroissement rapide du nombre de bénéficiaires est, en grande partie, lié à deux facteurs: une meilleure information de la population; le fait que le revenu garanti aux personnes âgées ait toujours été indexé et régulièrement augmenté, ce qui ne fut pas le cas des pensions. La réglementation en matière de revenu garanti aux personnes âgées date de 1969. L'intention du secrétaire d'Etat est d'en éliminer certaines anomalies et d'en actualiser un certain nombre de dispositions. En outre, la partie exonérée du revenu cadastral et les abattements annuels portés en déduction de la valeur des cessions de biens immeubles seront augmentés. Ces montants n'ont, en effet, plus été adaptés depuis longtemps.

Les pensions des travailleurs indépendants constituent le second point essentiel.

Les crédits prévus s'élèvent à près de 22 milliards de francs. Ce montant comprend le subside organique attribué à l'Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants. Le relèvement en cinq étapes des pensions minima des travailleurs indépendants au niveau du revenu garanti aux personnes âgées sera poursuivi. A partir de 1990, il sera tenu compte des pensions allouées dans les autres régimes. Deux opérations de rattrapage ont déjà été effectuées: au 1er janvier 1988 et au 1er janvier 1989. En juillet 1989, il a été décidé de passer à l'exécution de la troisième phase à partir du 1er janvier 1990. Cette opération consistera en une majoration d'un tiers de la différence entre le revenu aux personnes âgées, valeur 1er janvier 1990, et la pension minimum attribuée pour une carrière complète, valeur 31 décembre 1989. Cette majoration sera attribuée aux bénéficiaires justifiant d'une carrière au moins égale aux deux tiers d'une carrière complète, soit dans le régime des travailleurs indépendants, soit dans les régimes des travailleurs salariés et des travailleurs indépendants réunis. Entre le 1er janvier 1988 et le 1er janvier 1990, la pension minimum aura ainsi été majorée de 3 023 francs par mois pour un ménage et de 1 958 francs par mois pour un isolé. Il faut noter que cette opération de rattrapage tient compte de la nouvelle majoration de 2 p.c. du revenu garanti aux personnes âgées, qui interviendra le 1er janvier 1990.

A côté de la majoration des pensions minima, un certain nombre de modifications techniques seront bientôt proposées au Parlement. C'est ainsi que l'enquête sur les ressources, déjà supprimée pour les années pour lesquelles des cotisations ont été payées, ainsi que pour tout ou partie des autres années sur base du nombre d'années pendant lesquelles les cotisations ont été payées, multiplié par un coefficient, sera complètement abolie pour les pensions qui prennent cours, pour la première fois, à partir de janvier 1990. Cette mesure constituera une réelle simplification de la procédure.

Je rappelle qu'en cas de séparation de corps et de biens ou de divorce, le conjoint ne peut prétendre qu'à une partie de la pension de l'autre conjoint. Si le conjoint-bénéficiaire perçoit d'autres avantages qui interdisent la liquidation de la partie de pension, il ou elle ne peut y renoncer. Des mesures seront proposées afin de remédier à cette situation.

Enfin, une base légale consacrera la pratique administrative qui consiste à donner la plus large interprétation possible au principe de la polyvalence des demandes, afin de limiter le nombre de demandes à introduire au strict minimum. Ce principe de la polyvalence sera en outre précisé, afin d'éviter la prise de décisions superflues.

Quant à la discussion, elle a permis à nos ministres de répondre aux différents commissaires sur les points suivants:

- A. Flexibilité de l'âge de la retraite et prépension conventionnelle,
- B. Prorogation du régime de la pension de retraite,
- C. Conséquences possibles de la réforme de l'Etat sur le régime de pension du secteur public,
- D. Evolution des crédits budgétaires,
- E. Evolution du budget pour les victimes civiles de la guerre,
- F. Organisation administrative,
- G. Revenu garanti aux personnes âgées.

Je rappelle que les articles 2.21.1 à 2.21.8 ont été adoptés par 13 voix et 1 abstention. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anthuenis.

De heer Anthuenis. — Mijnheer de Voorzitter, eigenlijk is er over de begroting van Pensioenen, — of zoals het nu moet over «sectie 21 van de Algemene Uitgavenbegroting» — niet zoveel te vertellen.

De ongeveer 210 miljard van de pensioenbegroting is bijna uitsluitend bestemd om pensioenen uit te betalen.

Zoals de minister in zijn betoog in de commissie naar voren bracht, kan deze begroting als «zuiver financieel» worden beschouwd. Uit het cijfermateriaal van de begroting kan het pensioenbeleid van de huidige regering zoals ook van vorige regeringen trouwens, moeilijk worden afgeleid.

Bovendien bevat deze sectie van de Algemene Uitgavenbegroting niet alle pensioenen die door de overheid, of overheden, want er zijn er meer dan één, worden uitbetaald. Ik verwijs slechts naar het pensioenstelsel voor werknemers waar het overgrote deel van de pensioenuitgaven gefinancierd wordt door werknemers- en werkgeversbijdragen.

Tenslotte maakt nog een derde factor een correcte beoordeling van de pensioenpolitiek van de regering erg moeilijk. Ook de PVV-fractievoorzitter, mevrouw Herman, heeft er reeds op gewezen dat voor de uitvoering van de Algemene Uitgavenbegroting een groot aantal maatregelen vereist zijn die in een programmawet zouden worden opgenomen. Zolang de Senaat echter geen kennis heeft van de inhoud van die programmawet, rekenen wij een blanco cheque — bij goedkeuring van dit begrotingsgedeelte over de pensioenen. Wij weten dus blijkbaar vandaag nog niet of de programma's die we zullen goedkeuren, ook zo zullen uitgevoerd worden als wij nu denken. Enige duidelijkheid ter zake ontbreekt.

Onduidelijkheid blijkt wel de hoofdtruf in het pensioen-dossier.

Ten minste één minister en één staatssecretaris zijn ervoor bevoegd, maar tot op heden werden nog geen beslissingen getroffen om het pensioenstelsel voor de toekomst te beveiligen.

Reeds op 29 september 1987 bracht de Nationale Arbeidsraad een uitgebreid, want verdeeld advies uit over de hervorming van de pensioenwetgeving. Er werden bijna zoveel adviezen uitgebracht als er deelnemende partijen waren. Deze vrijheid heeft de regering blijkbaar niet kunnen inspireren om zelf een definitieve keuze te maken.

Reeds verscheidene keren werden voorstellen aan de Ministerraad voorgelegd door de ter zake bevoegde regeringsleden, maar telkens opnieuw werden ze teruggestuurd en werd hen bijkomend huiswerk opgelegd.

Het voorstel-Van der Biest-Detiège bevatte blijkbaar slechts berekeningen tot het jaar 2000. De overtuiging bestaat echter dat tussen 2000 en 2040 de evolutie van het pensioenstelsel zeer sterk of vrij sterk negatief zal worden. Er werd dan ook aan het Planbureau een evaluatie tot 2040 gevraagd. Deze gegevens, die uiterst belangrijk zijn voor de beveiliging van het stelsel, zouden «de eerste maanden nog niet worden overgelegd». Dat verklaarde toch de minister in de commissie van de Kamer.

En toch blijft men beweren dat de regering in het pensioen-dossier «ten laatste eind november een oriënterende beslissing zal nemen». Zal dit dan een beslissing worden zonder enige garantie voor de toekomst van het pensioensysteem, een beslissing die steunt op gegevens die slechts voor een tiental jaren, namelijk tot 2000, geldig zijn? Of zal het een beslissing zijn waarmee men nog alle kanten uit kan, een beslissing die door haar «oriënterend» karakter — zoals de regering het zelf noemt — zo vaag en dubbelzinnig is, dat eigenlijk géén stap vooruit werd gedaan in het pensioendossier? Deze kwestie is nochtans dringend, vooral om onze bevolking de zekerheid te geven dat het Belgisch pensioenstelsel niet als een kaartenhuisje zal ineenzakken.

Het financiële systeem zal het alleszins nog wel een tijdje uithouden, ook al worden er helemaal geen maatregelen getroffen.

Uit bepaalde cijfers blijkt immers dat het aantal gepensioneerden tussen 1990 en het jaar 2000 vrij constant zal blijven; dat er tussen 2000 en 2010 zelfs een lichte terugval is, die dan gecompenseerd wordt door een zachte verhoging tussen 2010 en 2020. Vanaf 2020 zal het aantal gepensioneerden echter fors toenemen.

Zelfs als we deze toch vrij optimistische voorspellingen op korte termijn voor waar aanvaarden, dan nog verantwoord zijn ze een diepgaande, structurele hervorming van ons pensioenstelsel.

De flexibiliteit van de pensioengerechtigde leeftijd is een voornaam, zelfs een zeer voornaam element uit dat dossier, maar de financiële haalbaarheid — nu en op lange termijn — is verreweg het meest determinerend.

De PVV en mijn fractie hier in de Senaat hebben reeds vaak aangegeven in welke richting er moet worden gedacht.

Bijna lapidair zou ik het als volgt kunnen samenvatten. Allereerst moet de Staat ervoor waken dat elkeen een minimumpensioen gewaarborgd krijgt.

Dit betekent dus dat de minimumbedragen met belastingen zullen worden gefinancierd. Dit betekent ook dat de nog steeds geldende discriminatie tussen het minimumpensioen van een zelfstandige — die hiervoor bijdragen betaalde, hoe miniem misschien ook — en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden wordt weggewerkt.

Een tweede gedeelte zou dan worden gefinancierd door de bedrijfswereld, dit wil zeggen door bijdragen van werkgevers en werknemers.

Daar bovenop moet de mogelijkheid van aanvullende pensioenvorming sterk worden aangemoedigd.

Alleen op deze wijze zal er een evenwicht kunnen worden gevonden tussen de inspanningen van de Staat en de persoonlijke inspanning, tussen de solidariteit en de eigen verantwoordelijkheid.

Bovendien zal alleen op die wijze de financiering van het pensioenstelsel in de hand kunnen worden gehouden, ook op lange termijn.

Ik weet, mijnheer de minister en mevrouw de staatssecretaris, dat ik u er met deze korte uiteenzetting niet van overtuigd zal hebben dat u en de hele regering een geheel andere denkpijpe zullen moeten volgen om tot een reële oplossing van het pensioendossier te komen. Daarvoor is meer nodig; daarvoor is een mentaliteitswijziging nodig en daar zijn we blijkbaar nog niet aan toe. Als bewijs hiervoor wens ik slechts te verwijzen naar het «triomfalisme van het wanbeheer» dat uit uw uiteenzetting in de commissie is gebleken. Volgens u is de grootste verdienste van deze begroting immers niet dat er een rechtvaardiger verdeling van de middelen is, niet dat de schaarse middelen beter worden beheerd, niet dat de financiële toekomst van het stelsel wordt gewaarborgd. Volgens de minister is de grootste verdienste van deze begroting dat ze «in vergelijking met de andere begrotingen een voorkeursbehandeling heeft genoten» en dat er ten opzichte van 1989 een verhoging is met 11,5 miljard of zo'n 5,8 pct. Hieruit spreekt de bezorgdheid om steeds meer te krijgen, alleszins meer dan de collega-minister, en niet — zoals ik al zei — om een rechtvaardiger verdeling van de schaarse

middelen te krijgen en een financieel sluitend stelsel voor de toekomst op te bouwen.

De kritiek die de PVV wenst te uiten, slaat niet alleen op de vrijwaring van het stelsel, het beleid op lange termijn dus. Ook op de onmiddellijke politiek valt heel wat aan te merken.

Ik verwees reeds naar de nog steeds bestaande ongelijkheid tussen het minimumpensioen der zelfstandigen en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Ik kan ook vragen waarom het brugrustpensioen vanaf 1 januari 1990 sociaal onaantrekkelijker zal worden dan nu. Waarom bestaan er, in het algemeen, tussen de verscheidene stelsels van prepensionering zulke verschillen, zodat iemand die vandaag verjaart er heel wat beter van af komt dan iemand die morgen zou verjaren en dus amper één dag ouder is? Wat zal er met het conventioneel brugpensioen gebeuren als de collectieve arbeidsovereenkomst, waarin dit brugpensioen wordt opgenomen, volgend jaar vervalt? Ik kan ook vragen wat de sociale rechtvaardiging is om voor bepaalde stedelijke overheden — en u weet best wie ik bedoel — uitzonderingen op de algemene pensioneringsregel te maken en hen dus toe te laten om vastbenoemde leden vanaf 55 jaar op rust te stellen.

Voor de PVV zijn er dus redenen genoeg om zich niet te scharen achter de begrotingscijfers voor de sector Pensioenen en het beleid dat daarin een weerspiegeling zou moeten vinden. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Bourgois.

De heer Bourgois. — Mijnheer de Voorzitter, ter gelegenheid van de bespreking van de Algemene Uitgavenbegroting 1990, afdeling Sociale Aangelegenheden, wil ik in het hoofdstuk Pensioenen graag een aantal opmerkingen maken.

In het verleden heb ik hierover reeds gesproken tijdens de openbare vergadering. Tevens heb ik hieromtrent een aantal parlementaire vragen gesteld. De antwoorden die ik op deze uiteenzettingen en vragen heb gekregen, schonken mij echter geen totale voldoening, vandaar deze hernieuwde poging.

Ik zou meer bepaald uw aandacht willen vestigen op de volgende problemen: ten eerste, de pensioenen ter uitvoering van de internationale verdragen, ten tweede, de gemengde pensioenen — privé-sector — openbare diensten, ten derde, het probleem van de pensioenleeftijd.

Ten eerste, de pensioenen ter uitvoering van internationale verdragen, meer bepaald tussen België en Frankrijk.

Eerst en vooral wil ik er uw aandacht op vestigen dat in mijn streek, het arrondissement Ieper, vandaag nog bijna iedereen, die zijn werknemerspensioen aanvraagt, een beroeps carrière achter zich heeft die gedeeltelijk in België en gedeeltelijk in Frankrijk werd gepresteerd. Ik zelf behoor trouwens ook tot deze categorie.

Welke problemen doen zich voor? U weet allemaal dat men vandaag zijn pensioenaanvraag moet doen op het gemeentehuis van zijn woonplaats. Dit moet gebeuren één jaar vóór de opruiming. Deze, relatief lange periode, is blijkbaar nog steeds niet voldoende om de beide landen in staat te stellen er voor te zorgen dat de kandidaat gepensioneerde op de dag van zijn opruiming ook metterdaad zijn pensioen ontvangt.

In de praktijk wordt de aanvraag van het pensioen door de gemeentediensten verstuurd naar de Rijksdienst voor pensioenen te Brussel. Die stuurt het dossier naar de gewestelijke dienst van het ambtsgebied in kwestie, in ons geval is dit de RVP-Kortrijk. Als deze dienst eenmaal in het bezit is van het dossier van de kandidaat gepensioneerde wordt hem het invulformulier, het zogenaamde model BIO R 146/2 toegestuurd om hem in staat te stellen zijn loopbaan van arbeider in Frankrijk te vermelden. Op het ogenblik zijn er reeds een 2 à 3 maanden verstreken, na het indienen van de aanvraag op het gemeentehuis.

De gewestelijke dienst richt zich vervolgens naar de pensioendiensten in Frankrijk om het zogenaamde formulier E 205 te bekomen. Dit formulier moet hen in staat stellen de berekening van het pensioen van belanghebbende te maken.

De ervaring op het veld leert ons in vele gevallen dat precies hier het schoentje wringt, dat hier de wisselwerking niet altijd optimaal verloopt.

Het gevolg is dat de gepensioneerde, op het ogenblik dat hij de pensioenleeftijd heeft bereikt, op zijn honger moet blijven, en vaak nog maanden moet wachten op de uitbetaling van zijn pensioen.

Tegen deze gang van zaken, mevrouw de staatssecretaris, mijnheer de minister, wil ik met klem protesteren. Tijdens zijn actieve loopbaan is iedere werknemer maand na maand zijn sociale verplichtingen nagekomen via de inhouding op zijn loon van de sociale bijdragen. Wie plichten heeft, heeft echter ook rechten, maar dit blijkt, in de zoëven aangehaalde gevallen, jammer genoeg al te vaak niet het geval te zijn.

Een tweede probleem waarop ik uw aandacht wil vestigen, is dat van de gemengde pensioenen privé-sector- openbare diensten. Ook hier rijst hetzelfde probleem als dat wat ik zonet heb aangehaald. De situatie is er als volgt.

De aanvraag van het werknemerspensioen verloopt uiteraard op dezelfde wijze als in het eerste geval. Voor de aanvraag van het pensioen voor prestaties in openbare dienst liggen de zaken echter totaal anders. Bij sommige categorieën kan de aanvraag immers ten vroegste zes maanden voor de ingang van het pensioen gebeuren. Ook hier moeten de diensten van het werknemerspensioen over een bijzonder formulier beschikken — het zogenaamde model 54, dat uitgereikt wordt door het ministerie van Pensioenen — dat hen in staat moet stellen de berekening te maken.

Het probleem is nu, mevrouw de staatssecretaris, dat dit model meestal laattijdig wordt uitgereikt, zodat de belanghebbende geen werknemerspensioen uitbetaald krijgt op het ogenblik van zijn opruststelling. Een dergelijke situatie is, zoals gezegd, totaal onaantvaardbaar.

Naar mijn gevoel is de enige oplossing in beide gevallen het verlengen van de periode van aanvraag van het pensioen, dit wil zeggen respectievelijk van 1 jaar tot 18 maanden en van 6 maanden tot 1 jaar.

Mag ik aandringen, mevrouw de staatssecretaris, heren ministers, op een ernstig onderzoek van de aangehaalde problemen? Ik kan nu reeds zeggen dat ik mij niet tevreden zal stellen met het klassieke antwoord van de diensten in kwestie die beweren dat er momenteel helemaal geen problemen zijn. In dat geval zal ik u de copies bezorgen van de documenten van personen die het slachtoffer zijn van een laattijdige betaling, en ik verzeker u dat die zeer talrijk zullen zijn.

Ten derde wil ik nog de aandacht vestigen op het dossier van de pensioenleeftijd. Hoewel dit probleem door de regering opnieuw werd opgenomen, werd er hieromtrent nog steeds geen beslissing getroffen. Ik betreur dat. Het standpunt van de SP ter zake is duidelijk.

De pensioenleeftijd voor de vrouwen mag niet worden verhoogd. Het is ondenkbaar dat vandaag nog «grootmoeders» acht uren per dag in een of ander confectie- of textielbedrijf tegen een hels tempo moeten werken. Daarom steunen wij het voorstel dat het wegwerken van een discriminatie combineert met de verlaging van de pensioenleeftijd tot 60 jaar. Dit beantwoordt trouwens aan een brede maatschappelijke vraag. De verlaging van de pensioenleeftijd is trouwens voor velen reeds, via allerlei andere systemen, een feit.

Essentieel in dit voorstel is de gelijke behandeling van vrouwen, terwijl de rechten van de vrouwen behouden blijven en hun pensioen in veertigsten berekend wordt. Het voorstel is een rechtvaardige en evenwichtige invulling van het principe van de gelijke behandeling. Het is onzes inziens ook haalbaar omdat het samengaat met een financiële herschikking tussen de sociale-zekerheidssectoren. Ik dring dan ook aan op een spoedige beslissing ter zake.

Tot slot van dit betoog vraag ik nogmaals met aandrang, mevrouw de staatssecretaris en heren ministers, alles in het werk te stellen opdat zij die na hun actieve loopbaan van een welverdiende rust genieten, op dat ogenblik, dus bij de aanvang van hun pensionering, ook metterdaad hun pensioen ontvangen

en niet maandenlang dienen te wachten op de uitbetaling ervan, zoals dit nu nog vaak het geval is. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Van der Biest, ministre.

M. Van der Biest, ministre des Pensions. — Monsieur le Président, je répondrai en premier lieu à M. Anthuenis qui a évoqué le budget des Dépenses.

Comme je l'ai signalé en commission, celui-ci sera suivi d'un budget administratif indiquant, poste par poste, les sommes dévolues à chaque catégorie de pensionnés. Mais pour le moment, je suis d'avis qu'à chaque jour suffit sa peine.

Je crois avoir fait, en commission, toute la transparence sur l'intervention de l'Etat dans ce budget.

Le seul chapitre dont nous devons discuter, au point de vue financier, est celui qui concerne les subventions. J'ai déjà avancé certains chiffres et lors de la discussion du budget administratif, je serai à même d'en citer d'autres. On ne peut donc nous taxer, le secrétaire d'Etat et moi, d'un manque de transparence.

Comme l'a déclaré M. Anthuenis, il est, à mon sens, urgent de rassurer notre population sur l'avenir et la fiabilité de nos régimes de pensions. Ce n'est pas en essayant de discréditer une politique, que nous estimons sage et mesurée, que l'on contribue à tranquiliser la population; c'est plutôt en jetant le doute sur un budget important, touchant plus de deux millions de personnes, que l'on met en péril la confiance de nombreux citoyens dans les divers régimes auxquels ils sont assujettis.

Comme par le passé, nous nous efforçons de rassurer les plus démunis, parmi lesquels on compte de nombreux pensionnés.

Le fait de ne pas apporter la panacée ou de ne pas dévoiler une solution alternative, ne permet pas pour autant de nous reprocher, monsieur Anthuenis, de ne pas procéder à une réforme structurelle des régimes de pension. Nous nous en tenons, en effet, au prescrit de l'accord de gouvernement qui cite nommément le maintien de la spécificité des trois régimes de pensions. Nous nous refusons, à ce propos, de nous lancer dans des improvisations ou des politiques alternatives qui laisseraient la porte ouverte à des aventures de type financier ayant une forte connotation idéologique.

En ce qui concerne le dossier de la fin de carrière, je donnerai à M. Anthuenis les explications qu'il souhaite lorsque je répondrai à la troisième question posée par M. Bourgeois.

Pour ce qui regarde la prépension de retraite et d'autres mesures comme, par exemple, la possibilité, pour les conseils communaux, de permettre à certains de leurs agents, de prendre une retraite anticipée, les dispositions relatives à cet effet figurent dans le projet de loi-programme, actuellement en discussion à la Chambre.

Tant lors de la discussion en séance publique à la Chambre que lors de la discussion en commission au Sénat, je crois avoir largement anticipé sur le contenu de la loi-programme. Le présent budget ne contient donc pas de dispositions floues puisque j'ai déjà explicité les mesures complémentaires qui figurent dans la loi-programme.

Je puis, dès à présent vous dire que, comme le précise le rapport établi de manière exhaustive — notamment l'exposé fait par M. Marchal que je remercie au passage —, la prépension de retraite présente, j'en conviens, un caractère moins avantageux que par le passé. Nous ne nions pas ce fait qui marque le caractère purement transitoire de cette modalité qui cessera d'être d'application lorsqu'une solution, allant dans un sens ou dans un autre, interviendra pour la fin de carrière.

Pour ce qui regarde votre troisième question, monsieur Bourgeois, nous avons, pendant plusieurs mois, non pas revu notre copie, mais associé des interlocuteurs différents, aux groupes de travail, parce qu'il me semble que dans pareil dossier relatif à la fin de carrière et à la flexibilité, aucune improvisation n'est de mise. Nous avons ainsi été amenés à associer le Bureau du Plan dans des perspectives qui nous conduisent jusqu'en 2040, c'est-à-dire à une échéance de cinquante ans et pouvons constater que nous avons obtenu des résultats qui, publiés demain, prouveraient qu'en 2040, le régime des pensions ne serait pas le seul à

être affecté par la démographie que connaît la Belgique, comme l'Europe occidentale d'ailleurs.

En effet, la sécurité sociale, dans son ensemble, sera touchée par ce phénomène. J'irai même plus loin puisque la Belgique, selon cette étude, aura alors perdu 1 500 000 habitants et que nous compterons 600 000 enfants de moins à scolariser. Le marché intérieur aura, en outre, complètement basculé vers un marché de services et, enfin, si nous connaissons un solde migratoire nul, compte tenu de la réduction du nombre d'habitants, 1 500 000 selon toute vraisemblance, nous devrons nous poser des questions actuellement éludées, mais qui feront progressivement problème dans la mesure où nous nous rapprochons de cette échéance.

J'estime, dès lors, que la prudence dont on a fait preuve au niveau de l'élaboration de ce dossier et l'élargissement de l'étude perspective n'auront pas été inutiles pour les régimes de pension, le problème de la démographie étant bien cerné. En effet, les chiffres établis sont peut-être les seuls parmi ceux du budget de l'Etat, qui peuvent être vérifiés en raison même des normes démographiques.

Il n'est d'ailleurs pas inintéressant d'examiner les résultats obtenus dans d'autres régimes où la conjoncture intervient en grande partie, outre les lignes structurelles de la démographie. Il serait donc utile, au départ de l'étude effectuée, de se poser des questions pertinentes à propos de l'avenir des investissements dans les autres secteurs. Je songe non seulement à celui de la sécurité sociale, mais aussi à celui de l'économie et de l'enseignement.

Le dossier que nous avons, Mme Detière et moi, constitué en collaboration avec d'autres ministres de la cellule sociale ainsi que des Vice-Premiers ministres est prêt. Nous avons, monsieur Bourgois, fait une proposition de calcul de la pension en quarantièmes que vous n'ignorez certainement pas et qui d'ailleurs a été rappelée par le rapporteur. Nous y avons intégré des modalités de neutralisation du coût: un abaissement du coefficient de liaison de 1,036 à 1,019; la majoration des salaires forfaitaires; la neutralisation à l'intérieur de la sécurité sociale, avec l'obligation de passer à la retraite, pour les futurs prépensionnés conventionnels, les futurs invalides et chômeurs, des économies pouvant être réalisées dans d'autres secteurs.

Cette proposition ainsi structurée a été amendée par certains de nos collègues — une décision reste à prendre sur ce point — par la notion de réversibilité progressive des quarantièmes en quarante-cinquièmes à partir d'une date à préciser. Le dossier est, je le répète, prêt. Il sera soumis à examen dans les plus brefs délais et selon la promesse qu'a faite le Premier ministre à deux organisations syndicales importantes, soit à la fin de ce mois, soit dans les premiers jours de décembre.

J'en viens aux deux questions posées par M. Bourgois.

Je dirai d'abord que je comprends l'agacement qu'il éprouve devant les retards apportés au règlement définitif des pensions des travailleurs frontaliers qui, bien entendu, dépend de l'exécution des règlements CEE par les administrations franco-belges. Toutefois, il faut savoir que ces retards ne sont pas imputables à l'administration belge, à l'ONP ou au bureau régional de Courtrai. En effet, l'ONP doit d'abord, comme vous le savez, demander l'extrait de compte individuel à la CGER. Ensuite, le bureau régional de Courtrai doit s'adresser aux caisses régionales françaises, ce qui nécessite parfois, à défaut d'informations exactes, de prendre contact avec plusieurs caisses régionales. Ce n'est qu'en possession de ces données qu'on peut prendre des décisions provisoires en matière de pensions, les décisions définitives étant toujours quelque peu différées.

La deuxième question de M. Bourgois concerne un autre type de carrière mixte, secteur public-secteur des salariés.

J'apporterai d'abord une rectification. Pour le régime des services publics — et nous disposons, dans cette assemblée, d'un témoin privilégié de la chose —, à la suite d'un amendement à la loi du 15 mai 1984, les délais d'introduction des dossiers ont été fixés à un an.

Mais revenons au cas spécifique de la carrière mixte, secteur public-secteur des salariés. Une décision a été prise, monsieur

Bourgois, pour mettre en concordance, par ordinateur, les données de l'ONP et celles de l'administration des Pensions.

Toutefois, pour les futurs pensionnés ayant mené une carrière mixte dont partie dans l'enseignement, se pose un problème.

En effet, leur demande doit d'abord être instruite à l'administration de l'Education communautaire, ex-nationale. Ainsi, pour ce type de carrière mixte, le retard est-il imputable au transit par l'administration de l'Education communautaire à l'administration des Pensions. Ensuite, l'administration des Pensions doit, via le modèle 54 que vous connaissez, pour application de l'article 10bis, en faire part à l'ONP.

Je crois avoir répondu ainsi, point par point, aux questions et interrogations des deux intervenants. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene bespreking over de afdeling Pensioenen gesloten.

Plus personne ne demandant la parole je déclare close la discussion générale relative à la section Pensions.

Wij vatten de algemene bespreking aan van de afdeling Middenstand.

Nous passons à la discussion générale de la section Classes moyennes.

Het woord is aan rapporteur Weyts.

De heer Weyts, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, om niet in herhaling te vervallen, verwees de staatssecretaris voor Middenstand in zijn inleidende uiteenzetting naar de budgettaire gegevens en de commentaar opgenomen in het verslag van de kamercommissie. Zijn toelichting beperkte zich tot enkele algemene overwegingen en tot de actuele zaken waarover in de commissie nieuwe toelichtingen konden worden verstrekt.

De begroting van Middenstand, die de geringste is, geeft geen duidelijk beeld van het geheel der activiteiten die het beleid van de Middenstand uitmaken. Wanneer de sociale toelagen eruit worden verwijderd, bedraagt de begroting nauwelijks 800 miljoen, wat 250 miljoen minder is dan voor het begrotingsjaar 1989. Dat is vooral te wijten aan de overdracht van de kredieten voor economische expansie naar de Gewesten.

De bedragen besteed aan het sociaal statuut der zelfstandigen staan niet in verhouding tot de begrotingskredieten. Zij vertegenwoordigen 95 miljard waarvan 38 miljard of 40 pct. afkomstig is van de rijkstoelagen.

Als nieuwigheden in het sociaal statuut vermeldde de staatssecretaris ten eerste, dat de matigingsbijdrage vanaf 1 januari 1989 werd afgeschaft en werd vervangen door een nieuwe wijze van berekening van de bijdragen geïntegreerd in het sociaal statuut.

Ten tweede, de bijdragelast van hen die een zelfstandige activiteit starten, vooral de jongeren, werd verlicht.

Ten derde verwees de staatssecretaris naar het ontwerp tot inrichting van een vrijwillige verzekering tegen arbeidsongeschiktheid ten gunste van de medewerkende echtgenote en tot bescherming van het moederschap, dat enkele weken geleden in de Senaat werd goedgekeurd.

Ten vierde, de regularisering van de matigingsbijdragen die in april 1989 werd aangevat voor het jaar 1984 werd eveneens besproken. De staatssecretaris verklaarde dat dit mechanisme van matigingsbijdrage een vergissing was aangezien het stelsel afsluit met een deficit van 1 miljard 147 miljoen voor 1984. De nalatigheidsintresten zullen worden beperkt tot drie jaar omdat de zelfstandigen niet aansprakelijk zijn voor de administratieve vertraging veroorzaakt door het ingewikkelde systeem.

Ten vijfde, het inhaalplan voor het pensioen der zelfstandigen zal nauwkeurig worden uitgevoerd vanaf 1 januari 1990 wat betreft de derde fase waardoor per maand 1 240 frank meer aan de gezinnen en 760 frank meer aan de alleenstaanden zal worden betaald.

Ten zesde, ook het vrij aanvullend pensioen zal worden aangepast ten einde een pensioen te waarborgen aan de overle-

vende echtgenoot en de gelijkheid tussen man en vrouw te tot stand te brengen.

Ten zevende, uit de recente RSZ-informatie blijkt dat tussen 1983 en 1988 het aantal zelfstandigen in hoofdberoep is gestegen met 30 000 eenheden, waarvan 10 000 in 1988. Merkwaardig is ook dat 170 000 zelfstandigen minder dan drie jaar een activiteit uitoefenen.

Ten achtste, uit recente RSZ-gegevens blijkt eveneens dat 100 000 bijkomende betrekkingen werden tot stand gebracht in 1988, waarvan 80 pct. in de KMO's met minder dan 50 tewerkgestelden. Hieruit blijkt nogmaals het enorme belang van de KMO's voor de tewerkstelling in België.

Ten negende, de staatssecretaris wijst ook op de nieuwe reglementering inzake de toegang tot het beroep voor de kleinhandel die volgend jaar in werking zal treden en die de medewerking vereist van de Gemeenschappen voor het inrichten van aangepaste en versnelde opleidingscursussen.

In de algemene bespreking werd van gedachten gewisseld, u vindt de details in het geschreven verslag, over: ten eerste, de tewerkstelling in de sector van de zelfstandigen; ten tweede, de versnelde opleidingscursussen voor hen die in de kleinhandel actief willen worden in 1990; ten derde, de economische expansie, een materie die geregionaliseerd is maar die hier betrekking heeft op de economische expansiesteen aan de textielsector. Van jaar tot jaar moeten de uitgaven van het Waarborgfonds worden gedekt maar vermits er geen nieuwe dossiers worden geopend, neemt het bedrag op deze begrotingspost steeds verder af.

De ministeriële bevoegdheid inzake Middenstand is gespreid over drie nationale ministers en drie gemeenschapsministers wat tot verwarring leidt en wat moeilijk te rijmen is met de harmonisering van onze wetgeving met de Europese richtlijnen. De Europese Gemeenschap kent trouwens alleen de nationale wetgever.

Ook het sociaal statuut werd besproken waaruit blijkt dat 75,18 pct. gaat naar de pensioenen, 20,16 pct. naar de sector van de kinderbijlagen en dat 4,66 pct. bestemd is voor de arbeidsongeschiktheid. Vervolgens kwamen de KMO's de gemeenschappelijke markt en de aanpassing van de Belgische wetgeving aan de EG-richtlijnen aan bod.

De staatssecretaris verwees naar de grote belangstelling van de Europese Gemeenschap voor de KMO's en de Task-Force die werd opgericht om een pakket maatregelen ten gunste van de KMO's uit te werken. Ook verwees hij naar de tien Euroloketten die in ons land werden geopend om meer informatie te verstrekken. Voorts werd er gesproken over de maatregelen om de investeringen van de zelfstandigen met eigen middelen te bevorderen, over het probleem van de overdracht van bedrijven en de administratieve vereenvoudiging, alsmede over de commissie-Comform die opnieuw van start zou gaan.

Tot slot verklaarde de staatssecretaris dat nog geen beslissing werd genomen over de toekomst van het participatiefonds.

De artikelen 2.22.1 tot en met 2.22.6 van sectie 22 werden aangenomen met 12 stemmen tegen 1 stem, bij 1 onthouding. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Bock.

M. Bock. — Monsieur le Président, j'ai déjà rencontré à plusieurs reprises M. le secrétaire d'Etat et je suis convaincu qu'il ne m'en voudra pas si je le retiens ce soir pour lui poser quelques questions. Il sait combien j'estime son talent. Je déplore d'autant plus que les réalisations ne soient pas à la mesure de celui-ci.

L'année dernière, en commission des Classes moyennes, vous avez démontré d'une façon particulièrement convaincante, monsieur le secrétaire d'Etat, l'importance capitale des Classes moyennes dans la création d'emplois et dans la prospérité nationale.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1989-1990
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1989-1990

Lors de la discussion du budget, le 23 juin dernier, au Sénat, vous terminiez votre réponse en ces termes: « Monsieur le Président, le vote de ce budget me permettra, ainsi qu'à mes collègues, de poursuivre le travail que nous nous efforçons d'accomplir pour les Classes moyennes, pour les PME et, par elles, pour l'économie et pour l'emploi. »

Comme vous le déclariez d'ailleurs en commission, c'est dans les PME que les progrès les plus importants se sont réalisés dans le domaine de la création d'emplois. Les PME sont à l'origine de la véritable richesse en même temps que de la véritable modernisation et du développement de notre activité économique.

Cette année, lors de la discussion du présent budget en commission, vous nous avez donné des chiffres pour les années de référence 1982 à 1988, chiffres confirmant les impressions fournies l'année dernière. En cinq ans, la différence entre les personnes qui ont cessé leur activité dans le secteur des indépendants et celles qui se sont établies est de 30 000. Ce chiffre est très important, d'autant plus que ces 30 000 indépendants ont créé 80 000 emplois. Bref, vous avez démontré que les Classes moyennes sont un outil plus qu'important: un outil vital pour l'expansion et l'avenir du pays. Cela est incontestable.

Je voudrais donc, tenant compte de l'importance des Classes moyennes, interroger le gouvernement à l'occasion de la discussion du budget quant à son attitude à l'égard des PME. La PME est une chose, mais elle n'existe que par les hommes et les femmes qui les animent. Je voudrais donc intervenir, tenant compte des déclarations mêmes du gouvernement, sur la politique qu'il entend mener à l'égard des acteurs et des promoteurs de l'emploi, de la modernisation et de l'expansion économique que sont les PME.

Monsieur le secrétaire d'Etat, je vous avais interrogé le 1er décembre 1988 sur le poids de la fiscalité qui frappe les indépendants. Vous m'avez répondu que les travailleurs indépendants comme les autres catégories de contribuables bénéficient de l'allègement de l'impôt des personnes physiques et que cet allègement ne pouvait être réalisé qu'en freinant l'expansion de certaines dépenses professionnelles.

D'après les renseignements communiqués par le ministre des Finances, précisez-vous, l'effort demandé aux indépendants et aux salariés a été estimé respectivement à 10,6 milliards et 11 milliards. Pourriez-vous actualiser ces chiffres et nous dire quelle part les indépendants ont réellement prise en la matière?

Vous avez précisé aussi que les cotisations de consolidations avaient rapporté en 1987 environ 7,350 milliards et que le système de brutage devrait rapporter, pour sa part, environ 6 milliards. Puisque nous sommes maintenant à la fin de l'année, pourriez-vous nous dire quel montant précis escompte le gouvernement? Vous avez ainsi tenté de démontrer que le nouveau système était plus favorable puisque moins coûteux.

Je remarque tout d'abord que les cotisations de consolidation étaient basées sur une augmentation de revenus d'une année par rapport à l'autre. Elles affectaient donc ceux qui, parmi les indépendants, avaient vu leurs revenus augmenter.

Le système du brutage, pour sa part, me donne l'impression de frapper indistinctement tous les indépendants, quelle que soit la hauteur de leurs revenus. Pourriez-vous fournir les éclaircissements permettant de vérifier cette impression? Pourriez-vous dire si vous estimez que le système de brutage est socialement convenable, juste et équitable? Quel est le produit récolté pour le brutage à l'heure actuelle et quelles sont vos prévisions pour l'année entière?

Quant au réaménagement de la fiscalité, il faut tout de même convenir que, pour les indépendants, il est sérieusement amputé par certaines mesures qui les visent spécifiquement. Rappelez-vous les propos de l'Union syndicale des Classes moyennes en septembre 1988: « Nous ne nions absolument pas que la réforme fiscale constituera un allègement pour l'ensemble des contribuables. Cela dit, nous avons regretté et nous continuons à regretter

que l'ensemble de la réforme soit compensée, et cela ne change en rien le fait que demander plus de compensation aux indépendants qu'aux autres est une injustice flagrante.»

Cette injustice flagrante, liée à l'impossibilité de déduire, dorénavant, toute une série de charges considérées jusqu'à présent comme entièrement professionnelles, donc réelles, le secrétaire d'Etat aux Classes moyennes l'a évaluée, en réponse à la question que je lui ai posée à ce sujet, à 10,6 milliards. Le gouvernement taxe donc les charges professionnelles réelles comme des revenus. Il taxe donc les indépendants sur des revenus qu'ils n'ont pas perçus.

De même pour le brutage: les cotisations versées par les indépendants à cette fin sont néanmoins taxées l'année suivante comme les revenus.

Je remarque toutefois que cela vaut également pour les salariés. Aucune discrimination ne peut donc être relevée à ce sujet.

Je voudrais prendre encore deux autres exemples. Mme Delruelle et moi-même avons déposé une proposition de loi tendant à octroyer aux travailleurs indépendants une pension de retraite et de survie égale au montant annuel du revenu garanti aux personnes âgées. Cela ne serait que juste et mettrait un terme à cette situation indigne qui veut qu'un travailleur indépendant qui a cotisé depuis l'âge de vingt et un ans jusqu'au moment de sa mise à la pension à soixante-cinq ans, perçoive actuellement une pension de retraite inférieure au revenu minimum garanti à des personnes âgées qui, pour leur part, n'ont pas travaillé. Le gouvernement et sa majorité ont écarté cette proposition en invoquant le manque de moyens budgétaires.

Le 23 juin dernier, au Sénat, vous avez indiqué que la pension minimum des indépendants, qui s'élevait à 16 000 francs par mois, atteint actuellement 18 500 francs. Vous précisiez que les deux premières étapes du plan de rattrapage étant réalisées, il en reste trois à franchir.

A une question d'un de nos collègues, qui vous demandait des assurances quant à l'aboutissement du plan, vous avez répondu: « Certes, des difficultés budgétaires existent, mais je ne puis que renvoyer à l'accord du gouvernement qui traite ce sujet. A partir de 1990, l'augmentation tiendra compte des pensions accordées dans d'autres régimes. »

Certes, l'an prochain, la pension des indépendants augmentera de 1 240 francs par mois pour un ménage et de 760 francs pour un isolé. Faut-il rappeler que cette mesure a été décidée par le précédent gouvernement, l'actuel n'ayant rien ajouté, ou corrigé, ou amélioré, comme il se doit?

Il y a trois ans, alors que j'étais encore dans la majorité et ne voulais pas obéir — j'étais déjà rebelle à cette époque! —, je vous avais interrogé à ce sujet. Vous m'aviez répondu que l'alignement des pensions des indépendants sur le revenu minimum garanti coûterait des milliards à l'Etat. C'est exact.

Actuellement, nous en sommes pratiquement à la moitié du rattrapage qui devait intervenir en fonction des décisions du gouvernement Martens-Gol. Je dois vous rappeler que les pensions qui seraient ainsi alignées sur le revenu minimum garanti supprimerait, bien entendu, tous les transferts qui interviennent en matière de revenu garanti.

Rien qu'en 1989, le gouvernement a transféré 350 millions du revenu garanti. Ce sont donc des sommes qui sont rentrées, qui ont bénéficié au Trésor. Le minimum serait que le plan de rattrapage les reprenne en compte pour accélérer et mener à bonne fin, une fois pour toutes, ce plan de rattrapage.

Chaque pension alignée sur le revenu minimum garanti aux personnes âgées coûtera, bien sûr, de l'argent au budget, mais, en même temps, augmentera chaque année le transfert du revenu garanti à raison, pour le total, de plusieurs centaines de millions de francs. Mais le gouvernement stagne et ne fait en rien progresser le plan prévu par le précédent gouvernement.

Or, le nombre d'indépendants qui ne sont pas fortunés est important. Les chiffres que vous avez vous-même cités sont assez révélateurs. Vous nous avez dit qu'un tiers des indépendants cotisent au revenu placher de 300 000 francs par an. Il y a donc là plus de 200 000 personnes qui ne bénéficient pas d'un

revenu supérieur à 300 000 francs. Certes, il en est d'autres qui déclarent un million ou plus, mais ils ne représentent que 15 p.c.

Je voudrais profiter de la référence à cette séance au Sénat du 23 juin dernier pour vous poser quelques questions complémentaires.

L'arrêté royal relatif à l'accès à la profession pour le secteur de la distribution ayant été signé avant l'été, il doit entrer en vigueur début 1990, donc dans le cours du présent budget en discussion, avez-vous dit.

Une large information devra, entre-temps, être diffusée pour permettre aux intéressés de se préparer et aux réseaux d'enseignement de s'adapter. Pourriez-vous nous faire savoir ce qui a été fait pour répondre à cette nécessité? Depuis la régionalisation, cette tâche appartient désormais aux Communautés.

Il est d'autant plus urgent et nécessaire d'agir en ce domaine que, pour vous citer: « Le petit commerce indépendant perd statistiquement des parts de marché. La concurrence devient de plus en plus âpre, et nous sommes à la veille du grand marché européen. »

Vous avez également évoqué la simplification administrative et rappelé la loi du 6 juillet créant la commission conforme. Les arrêtés d'application sont pris. La commission se trouvait, en juin, en état de reprendre ses travaux. Pourriez-vous nous faire savoir quels sont les dossiers qui ont abouti devant cette commission de simplification des formalités administratives? Les problèmes, effectivement de plus en plus aigus, devraient pouvoir trouver des solutions. Quelles sont celles qui ont fait suite à votre communication du 23 juin?

Le gouvernement a décidé de créer un groupe interdépartemental au sein duquel se réuniront les différents Exécutifs en vue de coordonner les actions en matière de simplification administrative.

Pourriez-vous nous faire connaître, ultérieurement et par écrit, la composition de ce groupe interdépartemental et les dates auxquelles il s'est réuni. Pourriez-vous également nous informer des matières qui ont été traitées et de l'état d'avancement des travaux?

Vous avez évoqué aussi le problème de la délégation syndicale, rappelant que l'accord interprofessionnel de novembre 1988 ne prévoit pas le dépôt d'un projet de loi relatif à la délégation syndicale dans les PME. Pourriez-vous nous le confirmer aujourd'hui même et nous donner la garantie qu'il n'y aura pas de projet de loi relatif à la délégation syndicale dans les PME?

J'en reviens à la deuxième proposition de loi que nous avions déposée, proposition tendant à modifier le régime des prestations familiales en faveur des travailleurs indépendants pour faire en sorte que les allocations familiales versées en faveur de ces travailleurs indépendants soient au moins égales à celles versées pour les enfants de travailleurs salariés, comme nous le demandions, Mme Delruelle et moi-même.

J'ai longuement évoqué, dans la discussion de ce dossier, l'affirmation maintes fois répétée: un enfant égale un enfant.

Lors de la rentrée scolaire, M. le ministre Graté a encore longuement rappelé ce précepte à la télévision.

Le journal *Le Soir* du 31 octobre dernier — il y a donc moins d'un mois — publiait en tribune libre les propos de M. Michel Lebrun, président du groupe social-chrétien à la Chambre des représentants. Permettez-moi de le citer: « Un enfant égale un enfant, tel est le principe que le PSC a voulu mettre en œuvre lors des réformes institutionnelles en matière d'enseignement. Tel doit être l'axe prioritaire de notre action au cours de cette année parlementaire. »

M. Lebrun ajoutait: « Un important travail législatif est à accomplir: ne serait-il pas temps de faire des allocations familiales un droit de l'enfant? On supprimerait l'injustice flagrante relative au premier enfant des indépendants, qui ne reçoit comme allocations familiales que 330 francs par mois. N'est-il pas temps de lancer le débat sur l'adéquation entre les allocations familiales dans leur structure actuelle et les besoins réels des familles en matière d'éducation des enfants? »

Quelle suite le gouvernement a-t-il réservée à notre proposition de loi — Mme Delruelle et moi-même en sommes les auteurs — tendant à faire en sorte qu'effectivement, un enfant égale un enfant ? Aucune.

Le même chef de groupe social-chrétien écrivait dans *La Libre Belgique*, le 8 novembre 1989 — il y a quelques jours à peine : « Les familles ont des droits. »

Il ajoutait : « Permettre aux familles d'assurer leurs obligations familiales, professionnelles et sociales et de jouir de leurs droits politiques, économiques, sociaux et culturels a toujours été un axe important des programmes du PSC. Au sein de ces familles, les enfants sont pris en compte de façon privilégiée. »

Il terminait son article en disant : « Nous espérons que ces priorités seront rencontrées par les autres groupes parlementaires. »

Mes chers collègues, nous avons eu l'occasion de discuter d'une proposition qui traduit concrètement cette égalité ; la proposition déposée par Mme Delruelle et par moi-même, au nom de notre groupe, mais toute la famille libérale poursuit cet objectif. En clair, le premier enfant des travailleurs indépendants doit bénéficier des mêmes sommes que le premier enfant d'un travailleur salarié.

M. Lebrun appelle donc les autres groupes parlementaires à rencontrer son point de vue. Mais que fait son groupe au parlement ? La proposition, comme chacun, ici au Sénat, le sait, a été rejetée sous le motif qu'il est impossible de dégager des moyens budgétaires permettant d'y faire face, alors que le régime des indépendants se traduit, pour les allocations familiales, par un boni que l'on peut estimer à quelque deux milliards.

Je le répète : la famille sociale-chrétienne dit, écrit, répète inlassablement le même slogan : un enfant égale un enfant. Elle appelle les autres groupes parlementaires à collaborer à la réalisation de cet objectif. Mais les parlementaires sociaux-chrétiens, de même d'ailleurs que la famille socialiste, s'opposent à une proposition de loi qui permettrait de l'atteindre et votent négativement.

C'est le droit de chaque parlementaire de voter, au Sénat ou à la Chambre, comme il l'entend. Mais c'est aussi son devoir de tenir à l'extérieur du Parlement le même langage que celui qui engage les votes qu'il émet.

Pourriez-vous, à l'occasion de ce budget, nous dire exactement quel est le boni du régime des indépendants quant aux allocations familiales ? A quel usage ce boni a-t-il été réservé ? Le gouvernement a prélevé des centaines de millions sur le boni des allocations familiales des indépendants pour les affecter à un autre usage. Ce boni a donc été détourné de son véritable objet.

Pouvez-vous tolérer que le gouvernement opère purement et simplement des prélèvements sur le boni des allocations familiales des indépendants et fasse en sorte que des disparités aussi importantes existent entre les allocations familiales pour le premier enfant d'un indépendant et celles dont bénéficie le premier enfant d'un travailleur salarié.

Je vous ai posé une question parlementaire, le 4 août dernier, vous demandant quel était le montant de l'allocation familiale accordée au 1er août 1989 au premier enfant d'un directeur général de votre administration et au premier enfant d'un boulanger, d'un artisan ou d'un agriculteur indépendants. Vous m'avez répondu que l'allocation de base atteignait, à l'indice actuel, 2 264 francs pour le premier enfant d'un directeur général, alors qu'elle était de 659 francs pour le premier enfant d'un boulanger, d'un artisan ou d'un agriculteur, bref d'un indépendant. Si cet enfant est âgé de quinze ans, la différence réelle est encore plus incroyable : 330 francs pour l'enfant du boulanger et 3 300 francs pour celui du directeur général de votre ministère.

Vraiment, cela ne peut plus durer, d'autant que, je le répète, au risque de lasser le Sénat avec cette information, le secteur des allocations familiales des indépendants est en boni et qu'il existe des moyens budgétaires.

Comparez avec ce qui se passe pour l'allocation payée par l'Etat aux syndicats politiques, pour assurer le paiement des

allocations de chômage. Là, ce sont des centaines de millions supplémentaires que le gouvernement a trouvés, sans discuter, pour les verser aux organismes syndicaux.

Le problème essentiel est moins un problème budgétaire qu'un problème de volonté politique qui veut que l'on mette ses actes en concordance avec ses propos. En fait, c'est une erreur et même une faute, car si notre pays compte de plus en plus d'indépendants, les statistiques établissent qu'ils gagnent moins bien leur vie. Pourtant, toujours selon les statistiques, ils contribuent largement à la richesse nationale et à la création d'emplois.

Pour terminer, je voudrais rappeler une remarque que vous avez formulée à l'égard de la représentation des indépendants et des classes moyennes au gouvernement.

Il y a, en Belgique, six ministres compétents pour les Classes moyennes, que ce soit au gouvernement central ou dans les Régions et les Communautés. Vous-mêmes et votre collègue, M. Duprez, assistez le ministre des Classes moyennes. Vous nous avez dit en commission que nous avions la chance que le ministre des Classes moyennes soit également Vice-Premier ministre. Et je cite votre phrase : « Grâce au Vice-Premier ministre, il y a des moyens. »

Vous avez même ajouté que si un seul secrétaire d'Etat devait gérer les Classes moyennes beaucoup de choses lui échapperaient. Mais je suis persuadé que peu de problèmes échappent à votre attention. Il faudrait donc agir, puisque le gouvernement dispose des moyens et que depuis des années, vous connaissez la situation. C'est donc la volonté qui manque. Et il faut bien reconnaître que si cette volonté est absente, la justice l'est également.

En cinq ans notre pays compte 30 000 indépendants de plus, qui génèrent 80 000 emplois. Où en serions-nous aujourd'hui, sans eux ? Sur les 100 000 emplois créés en 1988, 80 000 l'ont été dans des entreprises de moins de 50 travailleurs. Il est donc inadmissible de ne pas faire droit à ce qui est juste à l'égard des indépendants. Ce ne sont pas seulement les entreprises qui ont créé de l'emploi et qui font progresser et enrichir notre pays. Ce sont des hommes et des femmes, et à cet égard, le statut qui leur est réservé, ainsi qu'à leurs enfants et à ceux qui ne peuvent plus travailler, est injuste et même indigne.

Mais cela ne pourra pas continuer. L'opinion publique se rendra de plus en plus compte de la place que tiennent les indépendants dans la prospérité du pays et de tous et, par conséquent, en même temps, du sort injuste que leur réserve le gouvernement dans des domaines comme la pension et les allocations familiales.

Nous ne cesserons de défendre leurs droits et de réclamer justice car ils participent à la prospérité du pays et de leurs concitoyens. Il faut que les indépendants sachent que des injustices aussi flagrantes, qui les blessent profondément, nuisent à toute la collectivité. Nous continuerons à les défendre et, tôt ou tard, ensemble, nous persuaderons le gouvernement et les groupes qui le soutiennent que la situation doit changer. Et ce sera plus tôt que vous ne le pensez.

Je vous demande donc une réponse à toutes ces questions et vous prie de considérer que les pensions et les obligations familiales doivent être tout simplement justes et dignes.

M. le Président. — La parole est à M. Mainil, secrétaire d'Etat.

M. Mainil, secrétaire d'Etat aux Classes moyennes et aux Victimes de la guerre, adjoint au ministre de la Justice et des Classes moyennes. — Monsieur le Président, un long dialogue nocturne avec M. Bock ne s'impose pas. En effet, les réponses à la plupart des questions qu'il vient de poser se trouvent déjà dans l'excellent rapport de M. Weyts auquel j'adresse mes remerciements.

Je sais gré à M. Bock d'avoir rappelé l'importante participation des PME à l'économie et à l'emploi : 80 p.c. des 100 000 emplois supplémentaires créés l'an dernier l'ont été dans des petites entreprises comptant moins de 50 personnes. Le fait mérite d'être souligné.

Je me bornerai à dire à M. Bock que je partage bon nombre de ses préoccupations, en distinguant toutefois l'idéalement souhaitable du budgétairement possible.

M. Bock a longuement évoqué les problèmes du statut social des indépendants. Il ne contestera pas que celui-ci vient de connaître d'importants progrès.

Le régime de pension des travailleurs indépendants connaît actuellement la plus importante progression depuis sa création.

Le montant de la pension atteindra à l'issue de la programmation celui du revenu garanti auquel il convient d'ajouter la quotité de la pension qui n'en est pas déduite et qui équivaut à 10 p.c.

Par ailleurs, le transfert des crédits libérés dans le régime du revenu garanti à la suite de l'augmentation de la pension minimum ne s'effectue pas au profit du Trésor comme l'a dit M. Bock, mais bien au profit du régime de pension des travailleurs indépendants.

Je signale également que la pension libre complémentaire est adaptée, que le statut du conjoint aidant est devenu une réalité à la fois sur le plan fiscal et sur le plan social, que la cotisation de modération est supprimée, le produit du brutage étant estimé à six milliards.

De plus, la charge des débutants est sérieusement allégée et les intérêts de retard ont été réduits. Le bilan n'est donc pas négatif.

Il reste bien sûr, monsieur Bock, le problème de l'égalisation des allocations familiales pour le premier enfant. Vous connaissez mon sentiment à cet égard et vous savez comme moi que cette opération coûterait 5,5 milliards. Le problème était déjà posé sous la précédente législature, lorsque les collègues de votre famille politique géraient le département. Il devra tôt ou tard être résolu si l'on veut assurer un véritable droit de l'enfant. Mais vous n'ignorez pas les impératifs budgétaires qui s'opposent à la réalisation immédiate de cette égalisation.

Sur un autre plan, j'ai expliqué, en commission, l'attention particulière que nous accordions à la perspective du grand marché européen, et Dieu sait si elle est importante pour les petites et moyennes entreprises!

J'ai également exposé notre souci de mener une politique coordonnée dans le cadre de nos nouvelles structures institutionnelles. Enfin, je signale qu'une grande enquête est en cours afin de mesurer le degré de préparation des commerçants en vue de la réglementation qui doit intervenir à partir de l'année prochaine.

M. Bock s'interroge sur nos intentions en matière d'information. Je lui indique qu'une brochure a été préparée et traduite en huit langues, puisqu'elle intéresse non seulement les Belges, mais aussi les étrangers qui s'établissent dans notre pays.

Je n'allongerai pas le débat en revenant sur toutes les autres actions en cours. J'ai insisté, en commission, sur celles qui se rapportent notamment à la simplification administrative.

Quant au problème de la délégation syndicale au sein des petites entreprises, je réponds simplement que l'on ne peut ignorer le fait syndical, mais qu'il ne peut être question de transférer au niveau des petites entreprises, dont nous connaissons la spécificité, le modèle des grandes entreprises.

Je conclus en disant que notre souci constant est de réserver aux PME leur juste place dans les orientations politiques. Elles sont, en effet, un facteur important d'équilibre dans notre société. Elles portent en germe l'avenir de notre économie, grâce à l'initiative et à la créativité. Elles s'avèrent être enfin — nous l'avons suffisamment montré — un des plus puissants leviers en faveur de l'emploi. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Bock, pour une brève réplique.

M. Bock. — Monsieur le Président, s'il est vrai que le transfert du revenu garanti ne se fait pas vers le Trésor, mais vers le statut social des indépendants, celui-ci s'en trouve donc enrichi.

Les allocations familiales vont sans aucun doute augmenter les dépenses, mais je souhaite insister sur le fait que notre remarque n'émane pas d'un groupe d'irresponsables ou d'oppositionalistes systématiques. Je me permets de vous rappeler qu'un chef de groupe de la majorité a dit qu'on supprimerait l'injustice flagrante relative au premier enfant qui ne reçoit que 330 francs d'allocation familiale; il a d'ailleurs appelé les autres groupes à faire droit à cette priorité. J'estime que mon raisonnement rejoint singulièrement ces propos — même s'il les a précédés — et j'espère que nous parviendrons à atteindre l'objectif dont les médias ont déjà fait mention.

Je vous remercie, monsieur le ministre, de votre courtoisie et des renseignements que vous nous avez fournis.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale relative à la section Classes moyennes, je la déclare close.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging over de afdeling Middenstand, verklaar ik ze voor gesloten.

Mesdames, messieurs, je vous propose d'interrompre ici nos travaux.

Ik stel u voor onze werkzaamheden te onderbreken. (*Instemming.*)

Le Sénat se réunira demain, vendredi 24 novembre 1989, à 10 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, vrijdag 24 november 1989, te 10 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 23 h 15 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 23 h 15 m.*)